

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Nataša Kržan

**VRSTE IN OBLIKOVANJE VLADE V PARLAMENTARNEM
SISTEMU**

Diplomsko delo

Ljubljana 2007

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Nataša Kržan

Mentor:izr.prof.dr. Marjan Brezovšek

**VRSTE IN OBLIKOVANJE VLADE V PARLAMENTARNEM
SISTEMU**

Diplomsko delo

Ljubljana 2007

***Za usmerjanje pri izdelavi diplomske naloge se zahvaljujem
mentorju prof. dr. Marjanu Brezovšku.***

***Za oporo in spodbudo v času študija se zahvaljujem najbližjim in
prijateljem.***

Hvala!

Vrste in oblikovanje vlade v parlamentarnem sistemu

Parlamentarni sistem je danes najbolj pogost sistem organizacije oblasti. Temelji na načelu delitve oblasti, kjer so zakonodajna, izvršilna in sodna oblast ločeni med seboj. Vendar pa je med njimi vzpostavljen sistem zavor in ravnovesij. Po tem načelu organi oblasti med seboj sodelujejo in se nadzorujejo. Namen tega je v preprečevanju zlorabe oblasti. Nosilec izvršilne veje oblasti in najvišji organ državne uprave v parlamentarnem sistemu je vlada. Za svoje delo je odgovorna parlamentu. Prav tako pa potrebuje za svoj obstoj zaupanje parlamenta. Gre za ravnotežje med zakonodajno in izvršilno vejo oblasti, ki je še zlasti pomembna v parlamentarnem sistemu. Vendar pa enotni parlamentarni sistem ne obstaja. Razlike se kažejo predvsem v razmerju med parlamentom in vlado. Volilni sistem in stranke pogojujejo oblikovanje vlade. Proporcionalni volilni sistem omogoča, da pride v parlament večje število strank. Oblikovanje vlade je s tem bolj zapleteno, vlada pa je bolj nagnjena k nestabilnosti. Prav tako pa ima veliko vlogo pri oblikovanju vlade zakonodajno telo.

Ključne besede: *parlamentarni sistem, vlada, volilni sistem, stranke.*

Types and forming of government in parliamentary system

Parliamentary system is today the most common system of authority organisation. The main characteristic is in separation of legislative, executive and justice authority. They work together and in the same time supervise and control the work of another. The aim is to prevent an abuse of authority. In parliamentary system the government is the most senior executive body. For its actions is responsible to parliament. But between executive authority and legislative authority there is balance called principle of check and balances. But it is very hard to find two or more identical parliamentary systems. The main reason is in the relation between parliament and government, in the influence of parliament on government and conversely. Electoral system and parties are another two elements beside parliament which have big influence on the formation of government. Proportional electoral system makes possible that more parties come in to parliament. The formation of government is consequentially more difficult and the formed government is more incline to instability.

Key words: *parliamentary system, government, electoral system, parties.*

1. Uvod	7
1.1 Namen in cilji diplomskega dela	8
1.2 Struktura diplomskega dela	8
1.3 Delovna hipoteza.....	9
1.4 Uporabljena metodologija.....	10
2. Organizacija državne oblasti	11
2.1 Načelo enotnosti oblasti	11
2.2 Načelo delitve oblasti	11
3. Delitev državne oblasti	13
3.1 Zakonodajna funkcija	13
3.2 Izvršilno upravna funkcija	13
3.3 Sodna funkcija.....	14
4. Sistemi organizacije oblasti	15
4.1 Predsedniški sistem	15
4.2 Parlamentarno – predsedniški (polpredsedniški sistem)	16
4.3 Skupščinski sistem	16
4.4 Parlamentarni sistem.....	17
4.4.1 Razvoj parlamentarnega sistema	18
5. Vlada v parlamentarnem sistemu	21
5.1 Sestava in odgovornost vlade ter članov vlade	21
5.1.1 Mehanizmi uveljavljanja politične odgovornosti vlade	22
5.1.1.1 Konstruktivna nezaupnica	25
5.2 Funkcije vlade	25
5.3 Oblikovanje vlade	27
5.3.1 Volilni sistem.....	28
5.3.1.1 Večinski volilni sistem.....	29
5.3.1.2 Proporcionalni volilni sistem oziroma sistem sorazmernega predstavnštva	30

5.3.2 Stranke	31
5.3.2.1 Vpliv strank na izvršilno oblast	32
5.3.2.2 Opozicija	33
5.3.3 Vrste vlad.....	34
5.3.4 Koalicijsko povezovanje.....	34
5.3.4.1 Modeli koalicijskega povezovanja	35
5.3.4 Razmerje med parlamentom in vlado.....	36
6. Vlada v Sloveniji.....	39
6.1 Oblikovanje vlade v obdobju 1990–1992.....	40
6.2 Oblikovanje vlade v obdobju 1992–1996.....	40
6.3 Oblikovanje vlade v obdobju 1996–2000.....	41
6.4 Oblikovanje vlade v obdobju 2000–2004.....	42
6.5 Oblikovanje vlade po volitvah 2004	43
7. Sklep	44
8. Literatura in viri.....	47
8.1 Članki v revijah oziroma zbornikih	47
8.2 Samostojne publikacije.....	48
8.3 Internetni viri.....	49
Priloge.....	51

1. Uvod

Parlamentarni sistem se je izoblikoval na podlagi načela delitve oblasti. Zakonodajna, izvršilna in sodna oblast so po tem načelu ločene med seboj, vendar med njimi velja sistem razmerij, imenovan sistem zavor in ravnovesij. Organi državne oblasti se pri svojem delovanju nadzorujejo in hkrati med seboj sodelujejo. Cilj tega je v preprečevanju zlorabe oblasti.

V parlamentarnem sistemu je vlada nosilec izvršilne veje oblasti. Vlada je za svoje delo odgovorna parlamentu, od parlamenta pa je odvisen tudi njen obstoj. Če vlada ne uživa več zaupanja parlamenta, pride lahko do razpustitve vlade. Zato je razmerje med parlamentom in vlado zelo pomembno. Nesoglasja med njima lahko privedejo do zamenjave vlade, prav tako pa tudi parlamenta. V parlamentarnem sistemu »niti parlament niti vlada nista politično stabilna in ni nujno, da doživita normalen potek mandatne dobe parlamenta« (Grad 1999: 42).

Mandat za oblikovanje vlade dobi vodja politične stranke, ki je dobila na parlamentarnih volitvah največje število glasov oziroma vodja ene od koalicijskih strank, ki tvori večino v parlamentu. V primeru, da pride v parlament večje število političnih strank in nobena ne dobi potrebne večine, da bi sama oblikovala vlado, se mora za doseg potrebne večine v parlamentu povezati z ostalimi političnimi strankami, pri tem pa se tvorijo različne vrste vlad.

Parlamentarni sistem je prisoten v več evropskih državah, vendar ta ni enoten. Razlike se kažejo v oblikovanju vlade, v sestavi vlade in v položaju vlade, ki ga ima do ostalih dveh vej oblasti, predvsem do zakonodajnega telesa. Gre za razmerje med parlamentom in vlado oziroma kakšen vpliv imata drug na drugega. V diplomski nalogi sem se osredotočila na vpliv, ki ga ima parlament na oblikovanje vlade in njeno delovanje.

Vlada ima v parlamentarnem sistemu pomembno mesto, zato sem ji v diplomski nalogi namenila osrednjo vlogo.

1.1 Namen in cilji diplomskega dela

Namen diplomskega dela je predstaviti vrste in oblikovanje vlade v parlamentarnem sistemu. Spodaj zastavljene hipoteze bom dokazovala v teoretičnem delu, ki bo namenjen značilnostim parlamentarnega sistema in vladi, ter na primeru Republike Slovenije.

Cilji diplomskega dela so pojasniti:

- delovanje vlade in njeno vlogo v parlamentarnem sistemu,
- vpliv strank na oblikovanje in vrste vlad v parlamentarnem sistemu,
- vpliv volilnega sistema na oblikovanje in vrste vlad v parlamentarnem sistemu,
- vpliv parlamenta na oblikovanje vlade.

1.2 Struktura diplomskega dela

Diplomsko delo je razdeljeno na več sklopov:

- V uvodnem delu sem predstavila namen in cilj diplomskega dela. Postavila sem delovne hipoteze, ki bodo rdeča nit naloge ter predstavila uporabljeno metodologijo, ki mi je bila v pomoč pri raziskovanju in pridobivanju informacij.
- V teoretičnem delu sem v okviru organizacije državne oblasti opredelila načelo enotnosti in načelo delitve oblasti, slednje je značilno za parlamentarni sistem. V sklopu delitve državne oblasti so opredeljene zakonodajna, izvršilno upravna in sodna funkcija. V nadaljevanju sledijo sistemi organizacije oblasti, kjer sem se osredotočila predvsem na parlamentarni sistem, na njegov zgodovinski razvoj in njegove značilnosti.
- Naslednji sklop je namenjen vladi v parlamentarnem sistemu. Gre za obsežnejši sklop, ki obsega: sestavo in odgovornost vlade, funkcije vlade, vrste vlad in oblikovanje vlade. Večja pozornost pa je namenjena volilnim sistemom, strankam ter razmerju med vlado in parlamentom.

- V predzadnjem delu, ki je namenjen vladi v Republiki Sloveniji, sem predstavila vse dosedanje vlade od osamosvojitve naprej ter poskušala slediti zastavljenim hipotezam.
- V zaključnem delu diplomskega dela so predstavljene ugotovitve, ki sem jih postavila na podlagi teoretičnega dela diplomske naloge in primera oblikovanja vlad v Republiki Sloveniji.

1.3 Delovna hipoteza

Glede na to, na osnovi katerega volilnega sistema se izvajajo parlamentarne volitve, je posledično odvisno oblikovanje oziroma sestava vlade. Na podlagi večinskega volilnega sistema prideta v parlament dve stranki, nasprotno pa pride navadno po proporcionalnem volilnem sistemu v parlament večje število strank. Iz tega izhaja hipoteza:

HIPOTEZA 1:

Volilni sistem pomembno vpliva na vrste in oblikovanje vlade v parlamentarnem sistemu.

Vlado, kot nosilca izvršilne oblasti, sestavljajo politične stranke. To so stranke oziroma to je stranka, ki je dobila na parlamentarnih volitvah največjo podporo volilnega telesa. V primeru, da stranka sama ni dovolj močna in ni dobila zadostnega števila glasov na parlamentarnih volitvah, da bi lahko postavila vlado, se mora za oblikovanje vlade povezati z eno ali več strankami. Gre za t.i. koalicijsko povezovanje strank. Iz tega izhaja hipoteza:

HIPOTEZA 2:

Pri oblikovanju vlade v parlamentarnem sistemu imajo stranke pomembno vlogo.

Posebnost Slovenije je dvakratna potrditev vlade s strani parlamenta. Parlament najprej na predlog predsednika republike potrdi predsednika vlade. Nato ta zbere

svojo ministrsko ekipo in parlament še enkrat potrdi celotno vlado. Zato se naslednja hipoteza glasi:

HIPOTEZA 3:

Parlament v Sloveniji pomembno vpliva na oblikovanje vlade.

1.4 Uporabljena metodologija

Pri zbiranju potrebnih informacij sem si pomagala z deskriptivno metodo. V pomoč mi je bila analiza sekundarnih virov, kjer sem črpala podatke iz strokovnih člankov v revijah oziroma zbornikih in monografskih publikacij. Potrebne podatke za dokazovanje zastavljenih hipotez sem dobila tudi s pomočjo analize in interpretacije primarnih virov.

2. Organizacija državne oblasti

Organizacija državne oblasti se navezuje na temeljne funkcije državne oblasti. V okviru organizacije državne oblasti sta določena položaj in razmerja med organi, ki izvajajo temeljne funkcije državne oblasti (Grad 1996: 36).

Poznamo dve temeljni načeli organizacije državne oblasti:

- načelo enotnosti oblasti in
- načelo delitve oblasti.

2.1 Načelo enotnosti oblasti

Načelo enotnosti oblasti, katerega zagovornik je bil Jean Jacques Rousseau, izhaja iz prepričanja, da je državna oblast lahko samo enotna, saj je izraz suverenosti ljudstva in je zato ni mogoče deliti. Oblast je osredotočena v enem samem državnem organu. V nedemokratičnih ureditvah ima osrednjo oblast monarh ali šef države, v demokratičnih državah pa parlament kot predstavnik vsega ljudstva. Bistveno za sistem enotnosti oblasti je v podrejenosti drugih državnih organov osrednjemu organu. To je zlasti pomembno v razmerju med zakonodajno in izvršilno oblastjo, kjer je izvršilna oblast podrejena zakonodajni oblasti kot predstavniku ljudske suverenosti in splošne volje (Grad 1996: 37; 1999: 168).

Načelo enotnosti oblasti je bilo le redko uveljavljeno v ustavnih ureditvah. Najširšo uporabo je načelo doživelo v socialističnih ustavnih ureditvah (Grad 1996: 37; 1999: 168).

2.2 Načelo delitve oblasti

Načelo delitve oblasti je značilno za sodobne državne ureditve. Organi, ki opravljajo temeljne funkcije državne oblasti so pri svojem delovanju relativno

samostojni in neodvisni en od drugega. Vendar organi pri svojem delovanju niso v celoti ločeni med seboj, pri svojem delovanju sodelujejo in se tako medsebojno nadzorujejo. Vzpostavlja se sistem razmerij, imenovan drugače tudi sistem zavor in ravnovesij. Zato je temeljni pomen načela delitve oblasti v preprečevanju zlorabe oblasti, kar naj bi služilo uveljavitvi politične demokracije in svobode posameznika (Grad 1996: 38; 1999: 168).

Začetki načela delitve oblasti segajo v 17. in 18. stoletje, v Anglijo, kjer se je John Locke zavzemal za ravnotežje med zakonodajno, izvršilnoupravno in sodno vejo oblasti. Kasneje se je razvoj načela delitve oblasti pojavili tudi v Franciji. Montesquieu se je po zgledu angleške ureditve upiral takratni francoski, absolutistični monarhiji, saj je bila v Franciji skoraj vsa oblast osredotočena v rokah monarha, v Angliji pa je bilo že mogoče ločiti med različnimi vejami državne oblasti. Montesquieu je ločil državno oblast na zakonodajno, izvršilno in sodno, in zahteval, da mora vsako od teh oblasti izvajati različna oseba in različen državni organ, organi pa se pri svojem delovanju medsebojno nadzorujejo (Grad 1996: 37; 1999: 168).

3. Delitev državne oblasti

Skozi zgodovino se je državna oblast izvajala različno. Na začetku je bila bolj ali manj enotna, v kasnejšem razvoju pa se je državna oblast začela ločevati na več funkcij. Danes se v sodobni državi državna oblast uresničuje preko različnih oblastnih funkcij države (Grad 1999: 167).

Gre za dejavnosti, ki jih izvajajo različni državni organi. Pojem državna funkcija se pogosto enači s pojmom državna oblast. Tako se pogosto namesto o delitvi državnih funkcij govori o delitvi državne oblasti (Grad 1996: 35).

Znanih je več sistemov delitve oblastnih funkcij države. Po dualističnem razumevanju se državna oblast deli na funkcijo odločanja in funkcijo izvrševanja, pri čemer opravljajo funkcijo odločanja zakonodajni organi, funkcijo izvrševanja pa izvršilni in sodni organi. Po trilateralistični teoriji, katere utemeljitelj je Montesquieu, se oblast deli na zakonodajno, izvršilno upravno in sodno funkcijo. Kvadrilateralistična teorija pa poleg zakonodajne in sodne funkcije loči med izvršilno in upravno funkcijo oblasti. V večini sodobnih ustav je danes uveljavljena trilateralistična delitev državnih funkcij (Grad 1999: 167).

3.1 Zakonodajna funkcija

V okviru zakonodajne funkcije državna oblast izdaja zakone, ki so poleg ustave najvišji pravni akti v državi, in s tem postavlja okvir in meje izvajanju drugih državnih funkcij. V sodobnih ureditvah opravlja to funkcijo izključno zakonodajno telo, ki je sestavljeno iz voljenih predstavnikov ljudstva (Grad 1999: 167).

3.2 Izvršilno upravna funkcija

Izvajajo jo izvršilni organi, med katere lahko štejemo državnega poglavarja, vlado in upravne organe. Ti sprejemajo različne pravne akte v obliki izvršilnih predpisov

ter posamične akte v obliki upravnih odločb. V okviru te funkcije gre torej za izvrševanje zakonov, ki jih sprejme zakonodajno telo (Grad 1999: 167).

3.3 Sodna funkcija

Izvaja se z avtoritativno ugotovitvijo kršitve pravne norme in njene odstranitve. V okviru sodne funkcije se izdajajo konkretni pravni akti v obliki sodb. V okviru te funkcije se izvaja tudi ustavnosodna kontrola (Grad 1996: 36).

4. Sistemi organizacije oblasti

Oblika državne oblasti je odvisna od razmerja med temeljnimi državnimi organi, ki opravljajo temeljne oblastne funkcije države (zakonodajna, izvršilna in sodna funkcija).

Ločimo tri oblike državne oblasti:

- predsedniški sistem,
- skupščinski sistem,
- parlamentarni sistem.

Sistemi organizacije oblasti so se izoblikovali iz različnih načel organizacije državne oblasti (Grad 1999: 173):

- predsedniški in parlamentarni sistem sta se oblikovala na podlagi načela delitve oblasti,
- skupščinski sistem se je oblikoval na podlagi načela enotnosti oblasti.

4.1 *Predsedniški sistem*

Najznačilnejši predstavnik predsedniškega sistema so Združene države Amerike, kjer se je uveljavil z ustavo leta 1789. Predsedniški sistem temelji na strogi ločitvi zakonodajne, izvršilne in sodne oblasti. Zakonodajno oblast predstavlja izvoljeni dvodomni kongres, sestavljen iz predstavniškega doma in senata, izvršilno oblast predstavlja izvoljeni predsednik, kateremu je podrejen celotni upravni aparat države in je hkrati šef države in vrhovni šef izvršilne oblasti, sodno oblast pa predstavlja vrhovno sodišče, kot najvišje zvezno sodišče. Vsi trije temeljni državni organi so med seboj popolnoma enakopravni, vsak od njih pa razmeroma samostojno opravlja svojo funkcijo. Vendar pa se pri tem med seboj nadzorujejo in omejujejo. Predsednik kot nosilec izvršilne oblasti ni odgovoren kongresu, saj ga kongres ne more odpoklicati - razen v primeru zlorabe oblasti. Predsednik pa po drugi strani ne more doseči razpusta zakonodajnega organa.

Nosilcema obeh vej oblasti je zagotovljena visoka stopnja neodvisnosti, kar zagotavlja medsebojno omejevanje. Predsednik ima v svojih rokah celoten izvršilni aparat države, vendar je pri svojem delovanju vezan na zakone in proračun, ki jih sprejema kongres (Grad 1999: 173–174).

4.2 Parlamentarno – predsedniški (polpredsedniški sistem)

Parlamentarno – predsedniški sistem ima značilnosti parlamentarnega in predsedniškega sistema. Sicer izhaja iz parlamentarnega sistema, vendar je zanj značilno, da je izvršilna oblast močno okrepljena v primerjavi s klasičnim parlamentarnim sistemom. Položaj predsednika republike se močno približuje položaju predsednika v predsedniškemu sistemu. To se kaže zlasti v neposredni izvolitvi predsednika republike in v njegovih prisojnostih, ki daleč presegajo pristojnosti šefa države v parlamentarnem sistemu, še posebej v njegovem vplivu na oblikovanje in delovanje vlade. Vlada je sicer formalno vezana na parlament, dejansko pa je bolj odgovorna predsedniku republike, ki jo vodi. Primer parlamentarno – predsedniškega sistema je Hrvaška (Grad 1999: 175).

4.3 Skupščinski sistem

Skupščinski sistem izhaja iz načela enotnosti oblasti. Vsa oblast je osredotočena in izhaja iz enega organa. Skupščina je, kot nosilec zakonodajne oblasti in izvoljeno predstavniško telo ljudstva, najvišji organ oblasti v razmerju do vseh državnih organov. Izvršilni organ je tako organizacijsko kot tudi funkcionalno popolnoma podrejen skupščini, saj ga skupščina voli in razrešuje. To velja tudi za ostale državne organe. Skupščinski sistem je bil uveljavljen v bivši Sovjetski zvezi in drugih bivših socialističnih državah, ki so se zgledovale po njeni ureditvi. Sicer pa je ta sistem uveljavljen v Švici – tako imenovani konventski sistem (Grad 1999: 176).

4.4 Parlamentarni sistem

Odnosi neodvisnosti in medsebojnega sodelovanja se v parlamentarnem sistemu vzpostavljajo izključno v razmerju med zakonodajno in izvršilno oblastjo. Gre za tako imenovano dvojnost razmerja - dualizem med zakonodajno in izvršilno oblastjo. Sodna veja oblasti stoji bolj ob strani in je zato mnogo bolj neodvisna in samostojna. Zakonodajna in izvršilna oblast nimata neposrednih sredstev vplivanja na sodno oblast, pa tudi ta nima neposrednega vpliva na drugi dve veji oblasti. Tako zakonodajna kakor izvršilna oblast sta enakopravni, med seboj tesno sodelujeta in vplivata druga na drugo (Grad 1996: 40–42; 1999: 174).

Delovanje in nastanek vlade je pogojeno s podporo parlamenta. Enakopravnost zakonodajne in izvršilne oblasti se kaže zlasti v sredstvih, ki jih imata na voljo ena proti drugi ter v njunem medsebojnem ravnotežju. Parlament lahko uveljavi politično odgovornost vlade tako, da ji izglasuje nezaupnico. Posledica nezaupnice vladi je njen odstop. Vlada pa lahko v primeru, ko ji parlament izglasuje nezaupnico, zahteva od šefa države, da razpusti parlament in razpiše predčasne volitve, lahko pa tudi sama zahteva vprašanje zaupnice in preveri ali še ima podporo parlamenta. Gre za mehanizem, ki zagotavlja ravnotežje med obema vejama oblasti (Grad 1996: 42; 1999: 175).

Izvršilna oblast je razdeljena med dvema nosilcema in sicer med vlado in šefom države, gre za dualizem izvršilne oblasti, kar kaže na uravnoteženost zakonodajne in izvršilne veje oblasti. Vlada je tako politično odgovorna in odvisna od parlamenta, šef države pa je politično neodgovoren in pomeni stabilni element izvršilne oblasti. Zaradi politične neodgovornosti šefa države sopodpisuje njegove akte pristojni minister oziroma predsednik vlade, ki zanje politično odgovarja parlamentu (Grad 1996: 42; 1999: 175).

Slovenska ureditev odstopa od ureditev drugih parlamentarnih držav, »v katerih ima vlada z institutom sopodpisa v rokah močno orodje za omejevanje

predsednika republike, kadar bi ta želel uporabiti svoja pooblastila v nasprotju s sprejeto vladno politiko, ali jih celo prekoračiti« (Pogorelec 2006: 236). Slovenija ne pozna instituta sopodpisa, posledično je odnos med predsednikom republike in vlado nejasen. Odsotnost sopodpisa je značilna za skupščinski sistem, kjer ima centralno vlogo skupščina (Pogorelec 2006: 106, 236).

Sredstva s katerimi zakonodajna oblast vpliva na delovanje izvršilne oblasti (Grad 1996: 42):

- personalna povezanost (ministri so hkrati tudi izvoljeni poslanci),
- parlamentarne komisije (omogočen je nadzor nad delovanjem izvršilne oblasti),
- parlament sprejema državni proračun (učinkovito sredstvo za omejevanje izvršilne oblasti).

Sredstva s katerimi izvršilna oblast vpliva na delovanje zakonodajne oblasti (Grad 1996: 42):

- zakonodajna iniciativa vlade (pravica predlagati zakone parlamentu v sprejem),
- vlada ima pravico sodelovati pri delu parlamenta (vlada je navzoča v parlamentu),
- vlada ima pravico in dolžnost razglasiti zakone, ki jih je sprejel parlament.

V parlamentarnem sistemu je na čelu države šef države. Niti parlament niti vlada nista politično stabilna in ni nujno, da doživita normalen potek mandatne dobe parlamenta. Stabilen element je le šef države, ki je sicer formalno šef izvršilne veje oblasti, vendar nima skoraj nobene dejanske oblasti (Grad 1996: 42).

4.4.1 Razvoj parlamentarnega sistema

»Začetki parlamentarizma so povezani z nastankom meščanstva in njegovimi zahtevami po enakosti in drugih pravicah, kot so pravica do svobode in lastnine

ter odpravi vseh privilegijev, tudi stanovskega predstavništva« (Zajc 2004: 25). Za uresničitev teh zahtev je bilo potrebno oblikovanje predstavniškega telesa, kot nosilca zakonodajne oblasti. Velik prispevek k temu so dale ideje o odgovorni in deljeni oblasti. Spremembe so prišle »tako z radikalnimi revolucionarnimi dejanji kot postopnimi spremembami na podlagi sporazumov med vladarji in novimi družbenimi silami ter volilnimi reformami« (Zajc 2004: 26). Ti procesi pa so vplivali tudi na naravo razmerja med izvoljenimi in volivci, na način delovanja parlamentov, spodbujali so strankarsko tekmovanje in delitev parlamenta na večino in opozicijo. Proces uveljavljanja parlamentarnega sistema ni bil premočrten, parlamenti so se morali vedno znova prilagajati družbenim spremembam in jih pri svojem delu spoštovati (Zajc 2004: 25–26).

Začetki parlamentarnega sistema segajo najprej v Anglijo. Eden izmed pomembnih začetnikov je bil John Lock, ki je v delu Dve razpravi o vladi dal velik pomen naravnim in neodtujljivim pravicam ljudem – pravica do svobode, enakosti in lastnine. Lock je zagovarjal upravičenost do upora proti samovolji in krivični oblasti. Tako imajo lahko po Locku državljani zoper oblast, ki krši pravice državljanov, pravico in dolžnost, da jo odpravijo in vzpostavijo novo. Po Locku naj bi državna ureditev temeljila na načelu delitve oblasti v smislu delitve državnih funkcij, kar bi preprečilo zlorabo oblasti in varovanje pravic državljanov (Zajc 2004: 26–27).

Montesquieu je idejo o demokratičnem predstavništvu in delitvi oblasti dopolnil v delu O duhu zakonov. Ta predlaga, zaradi strahu pred kraljevim absolutizmom, ki je tedaj vladal v Franciji, razdelitev oblasti na zakonodajno, izvršilno in sodno, kar bi onemogočilo zlorabo oblasti (Zajc 2004: 27–28).

Ker se je parlamentarni sistem razširil v mnoge evropske države in tudi v države drugih celin, danes ne obstaja enoten parlamentarni sistem. »Pojavne oblike tega sistema se v podrobnostih od države do države razlikujejo – tudi način oblikovanja vlade, njen položaj, uveljavljanje odgovornosti vlade parlamentu in

njena »protiurožja« v razmerju do parlamenta. Razlike se torej kažejo predvsem v razmerju med parlamentom in vlado« (Virant 2002: 46).

5. Vlada v parlamentarnem sistemu

Vlada je, kot kolegijsko telo, glavni nosilec izvršilne veje oblasti in najvišji organ državne uprave v parlamentarnem sistemu. Za svoje delo odgovarja parlamentu, zato je njen obstoj odvisen od zakonodajne oblasti, katere nosilec je parlament, kar omogoča obstoj ravnotežja med obema vejama oblasti. Izvršilno oblast izvajata skupaj predsednik države in vlada, upravni del izvršilne oblasti pa upravni organi. Delovanje vlade, njeno oblikovanje in razmerje do ostalih vej oblasti, predvsem zakonodajnega telesa, so urejeni v ustavi. V primerjavi s starejšimi ustavami novejša ustave vlado urejajo podrobneje. Bolj podrobno pa vlado ureja zakon (Grad 1999: 259–260).

Vlada je »politično telo, ki uresničuje politiko stranke oziroma koalicije strank, ki oblikuje vlado tako, da jo preliva v svoje oblastno delovanje« (Grad 1999: 259).

5.1 Sestava in odgovornost vlade ter članov vlade

Vlado sestavljajo predsednik vlade, ki predseduje kolegijskemu organu. V okviru te funkcije sklicuje in vodi seje vlade in predstavlja vlado kot kolegijski organ. Predsednik vlade tudi predlaga kandidate za ministre, predlaga razrešitev posameznega ministra, skrbi za enotnost politične in upravne usmeritve vlade ter usklajuje delo ministrov. Ministri so hkrati člani vlade in predstojniki upravnih resorjev in so prav tako politični funkcionarji (Virant 2002: 49–50).

Vlado lahko sestavljajo tudi ministri brez resorja, ki so pooblaščen za splošna politična vprašanja, ponekod pa tudi predsedniki vladnih komisij in odborov, predstojniki direktij in državni sekretarji. Velika Britanija je primer države, kjer ima vlada ožjo sestavo in širšo sestavo. V ožjo sestavo spadajo najpomembnejši vladni resorji v širši sestavi pa so manj pomembni vladni resorji (Grad 1999: 260).

»Vlada je odgovorna za politiko države, ki jo vodi, za razmere v državi, za izvajanje zakonov in drugih predpisov ter za delo celotne izvršilne veje oblasti in za delovanje državne uprave« (Pogorelec 2006: 99).

Pri delovanju vlade se prepletata tako individualna kakor tudi kolektivna odgovornost. Individualna politična odgovornost predsednika vlade vedno zahteva tudi kolektivno odgovornost celotne vlade, medtem ko se takšne posledice pri individualni odgovornosti posameznega ministra zgodijo redko kdaj. V primeru odstopa predsednika vlade oziroma pojava kakršnegakoli drugega razloga za prenehanje funkcije predsednika vlade preneha funkcija celotni vladi, medtem ko prenehanje funkcije posameznega ministra še ne pomeni prenehanje funkcije celotni vladi. Vsak minister individualno odgovarja za delo svojega resorja, prav tako pa lahko za svoje delo uveljavlja kolektivno odgovornost celotne vlade. Za aktivnosti, ki jih je vlada izvedla oziroma se je zanje odločila kot celota, odgovarja vlada kolektivno, v primeru, da aktivnosti izvede minister samostojno, odgovarja le-ta praviloma individualno (Pogorelec 2006: 99–102).

5.1.1 Mehanizmi uveljavljanja politične odgovornosti vlade (Pogorelec 2006: 107 – 117).

➤ ZAUPNICA IN NEZAUPNICA

Pri obeh gre za vprašanje kolektivne odgovornosti vlade. Z njima se najbolj neposredno uveljavi sankcija politične odgovornosti – razrešitev vlade. Z zaupnico želi vlada oziroma predsednik vlade preveriti dejansko podporo parlamenta in tako preveriti strinjanje parlamenta z neko politiko oziroma z nekim vladnim stališčem. Vlada tako hkrati sporoči parlamentu, da brez pozitivne odločitve ne more nadaljevati svojega dela in v primeru da parlament ne podpre vlade, čaka le-tega postavitve nove vlade oziroma bo parlament razpuščen. Nezaupnica je v rokah opozicije. Opozicija vrši nadzor nad delovanjem vlade in s pomočjo instituta nezaupnice skuša le-ta priti na oblast in oblikovati svojo vlado. Zaupnica in nezaupnica se uporabljata le v

primeru velikih nasprotij med vlado in parlamentom, ko se mora eden umakniti: ko vlada izgubi podporo parlamenta ali ko parlament ne odraža več podpore ljudstva.

➤ RAZPUSTITEV PARLAMENTA, KOT SREDSTVO URAVNOTEŽENJA ZAKONODAJNE IN IZVRŠILNE VEJE OBLASTI

Institut razpustitve parlamenta pozna samo parlamentarni sistem. Do razpustitve parlamenta pride, kadar ta po volitvah ni sposoben oblikovati vlade oziroma kadar ni sposoben podpreti nove vlade, potem ko je prejšnji izglasoval nezaupnico. Pri delovanju zakonodajne in izvršilne veje oblasti velja sistem zavor in ravnovesij (checks and balances), pri čemer ena veja vrši nadzor nad delom druge. To načelo »sicer priznava parlamentu premoč nad izvršilno vejo oblasti, vendar daje vladi v obliki možnosti razpustitve parlamenta učinkovito sredstvo za vzdrževanje ravnotežja obeh oblasti. Brez pravice do razpustitve bi bila vlada povsem nemočna pred parlamentom, ki bi jo lahko zrušil, kadarkoli bi hotel« (Jovičić v Pogorelec 2006: 109).

➤ POSLANSKA VPRAŠANJA

Poslanska vprašanja lahko naslovi vsak poslanec na vlado oziroma posameznega ministra, ta pa mora podati odgovor. Lahko se nanašajo na katerokoli področje delovanja države oziroma pristojnosti posameznih ministrstev. Obravnavajo se med parlamentarnimi zasedanji. Vprašanja so lahko pisna, ta so pomembnejša in tudi odgovor je pisen, ali ustna. Vlada mora na vprašanja odgovoriti v času, ki je določen v poslovniku oziroma pogosto takoj. Poslanska vprašanja ne povzročajo neposredno zamenjavo vlade. Z njimi si opozicija utira pot do »močnejših« sredstev uveljavljanja politične odgovornosti – interpelacija, nezaupnica. Poslanska vprašanja so pogosto medijsko zelo odmevna in kot taka predstavljajo delo vlade javnosti in tako parlamentarna manjšina ter večina posredno prek medijev vplivata na obnašanje volilnega telesa na naslednjih parlamentarnih volitvah.

➤ INTERPELACIJA

Je močnejša oblika nadzora kot poslanska vprašanja in vsebuje elemente poslanskih vprašanj in nezaupnice. Interpelacijo navadno vloži skupina

poslancev. Po odgovoru sledi razprava in nato glasovanje o sankciji zoper ministra – razrešitev. Interpelacija se vlaga samo ob pomembnejših vprašanjih, ki se nanašajo na delovanje vlade oziroma posameznega ministra, in odpira splošnejša vprašanja, redkeje pa na konkreten akt ali napako.

➤ DRUGI MEHANIZMI UVELJAVLJANJA POLITIČNE ODGOVORNOSTI VLADE

Parlament vrši nadzor nad delom vlade preko parlamentarnih preiskovalnih komisij. Njihova glavna naloga je razjasniti določena vprašanja oziroma dejanskega stanja v zadevah, ki so v pristojnosti vlade. Preiskovalne komisije ne nadomeščajo vloge organov kazenskega pregona. Možni sta dve vrsti zaključkov: ugotovitev, da neko področje ni zakonsko ustrezno urejeno in je zato potrebna sprememba oziroma dopolnitev zakonodaje ter ugotovitev, da je potrebno sprožiti postopek uveljavljanja politične odgovornosti, katere posledica je lahko razrešitev posameznih nosilcev javnih funkcij. Poleg preiskovalnih komisij lahko parlament vrši nadzor nad vlado skozi institut pritožb in peticij, ki jih državljani naslavljajo na parlament, utemeljenost le-teh pa ugotavljajo posebne komisije.

Del Ustave Republike Slovenije, ki govori o vladi in obsega določbe od 110. do 119. člena navaja naslednje mehanizme uveljavljanja politične odgovornosti: nezaupnica in zaupnica vladi, interpelacija in ustavna obtožba zoper predsednika vlade in ministre.

V primeru hujših kršitev zakonov ali ustave je ustavna obtožba oziroma impeachment, poleg predsednika države, predvidena tudi za predsednika vlade in ministre. Najvišje državne funkcionarje obtoži lahko le parlament, o obtožbi pa odloča ustavno sodišče. Ustavna obtožba je uporabljena v zelo redkih primerih, saj le-ta lahko privede do hujše politične krize. Še redkeje pa so obtoženi spoznani za krive, saj navadno odstopijo s položaja že med postopkom. Uporabi

se le, ko so izčrpana vsa druga sredstva za ugotavljanje odgovornosti (Zajc 2000: 100).

5.1.1.1 Konstruktivna nezaupnica

Konstruktivna nezaupnica je »poseben način izrekanja nezaupnice celotni vladi, ki zahteva, da je hkrati izvoljen tudi nov šef vlade, postopek pa se začne na predlog določenega števila poslancev« (Zajc 2000: 100). Njena vloga je, da zaščiti vlado prav tako pa tudi parlament pred nestabilnostjo, ki bi se pojavila v primeru razpustitve parlamenta (Zajc 2000: 100).

Za Slovenijo je značilna konstruktivna nezaupnica, prevzeta po nemškem vzoru. Državni zbor lahko po 116. členu slovenske ustave izglasuje nezaupnico vladi le v primeru, da na predlog najmanj desetih poslancev z večino glasov vseh poslancev izvoli novega predsednika vlade. Dotedanji predsednik vlade je s tem razrešen. Do prisege nove vlade mora skupaj s svojimi ministri opravljati tekoče posle. Vendar se model slovenske konstruktivne nezaupnice razlikuje od nemškega modela, kjer je z izvolitvijo novega kanclerja že skoraj oblikovana tudi vlada. V Nemčiji namreč parlament potrди samo predsednika vlade – kanclerja, vloga parlamenta pri oblikovanju vlade se tu konča, kancler si nato sam izbere ministrsko ekipo. Državni zbor pa mora poleg potrditve predsednika vlade, imenovati še njegovo ministrsko ekipo. Če pride pri imenovanju ministrov do zapletov, imamo lahko predsednika vlade, ki je brez svoje ekipe oziroma kar dva predsednika vlade hkrati, eden v odstopu, drugega pa brez ministrov. Ti zapleti lahko privedejo tudi do razpusta Državnega zbora, do oblikovanja nove vlade pa ne pride, kar izničuje idejo konstruktivne nezaupnice, katere namen je izogniti se obdobju brez vlade (Grad 2000: 308–309).

5.2 Funkcije vlade

V okviru politično izvršilne funkcije ima vlada iniciativno funkcijo, saj predlaga v sprejetje zakone in druge akte ter skrbi za njihovo uresničevanje. V okviru

izvršilno upravne funkcije ima vlada koordinativno funkcijo ter nadzorstveno funkcijo, saj usmerja in nadzoruje delovanje upravnih organov ter preko ministrov neposredno vodi posamezne upravne organe (Grad 1999: 265).

Ferfila pravi, da ima vlada eksekutivno funkcijo izvrševanja zakonskih aktov, kjer gre za izdajanje in izvrševanje pravnih predpisov, odločanje v upravnih stvareh, in upravni nadzor; koordinativno in reprezentativno funkcijo; ter kurativno funkcijo, kjer vlada skrbi za ustrezno stanje stvari oziroma za prilagajanje stvarnosti – nadzor nad zakonitostjo v upravnem procesu, upravni in inšpekcijski nadzor, za izvajanje javnih služb in za pospeševanje družbenega razvoja (Kovač 2002: 154–155).

Po Zakonu o vladi Republike Slovenije ima vlada kot nosilec izvršilne veje oblasti naslednje funkcije:

- V skladu z ustavo, zakoni in drugimi splošnimi akti Državnega zbora določa, usmerja in usklajuje izvajanje politike države;
- Izdaja predpise in sprejema druge pravne, politične, ekonomske, finančne, organizacijske in druge ukrepe, potrebne za zagotovitev razvoja države in za urejenost razmer na vseh področjih iz pristojnosti države;
- Predlaga Državnemu zboru v sprejem zakone, državni proračun, nacionalne programe in druge splošne akte, s katerimi se določajo načelne in dolgoročne politične usmeritve za posamezna področja iz pristojnosti države;
- S proračunskim memorandumom predstavi Državnemu zboru temeljne cilje in naloge ekonomske, socialne in proračunske politike vlade ter globalne okvire celotnih javnih financ za naslednje leto;
- Izvršuje pravice in dolžnosti, ki pripadajo Republiki Sloveniji kot ustanoviteljici zavodov, gospodarskih družb in drugih organizacij;
- Zastopa Republiko Slovenijo kot pravno osebo;
- Upravlja z nepremičninami in z drugim premoženjem Republike Slovenije.

Po Zakonu o vladi Republike Slovenije ima vlada kot najvišji organ državne uprave naslednje funkcije:

- Usmerja državno upravo prek ministrov;
- Nadzoruje delo ministrstev;
- Daje smernice ministrstvom za izvajanje politike in za izvrševanje zakonov, drugih predpisov in splošnih aktov;
- Skrbi, da ministrstva usklajeno izvršujejo svoje naloge;
- Lahko zadrži izvršitev predpisa ministra, če oceni, da ni v skladu z ustavo, zakonom ali drugim predpisom Državnega zbora ali z njenim predpisom;
- Odloča o sporih glede pristojnosti med ministrstvi ter med ministrstvi in nosilci javnih pooblastil;
- Ureja delovni čas v državni upravi ter sprejema organizacijske, kadrovske in druge ukrepe za delo vlade in ministrstev.

5.3 Oblikovanje vlade

»Vlada brez podpore parlamenta ne more delovati« (Virant 2002: 50). Odločilnega pomena za oblikovanje vlade je strankarska sestava parlamenta, torej stranke, ki so na volitvah pridobile zadostno število glasov za vstop v parlament. Oblikovanje vlade je bolj učinkovito in preprosto, če ima v parlamentu večino ena sama stranka (Grad 1999: 261). »Če je vladna koalicija sestavljena iz dveh ali več strank in še posebej če je sestavljena iz večjega števila strank, pa je postopek oblikovanje vlade v praksi bolj zapleten« (Grad 1999: 261).

Pri oblikovanju vlade prihaja do odločitev o tem, kdo bo predsednik vlade, katere stranke in kateri ministri bodo prevzele posamezna ministrstva, kolikšno bo število ministrstev, kakšen bo program vlade ter druga z oblikovanjem vlade povezana vprašanja. Gre torej za zapleten proces, ki v različnih državah poteka različno dolgo. Oblikovanje poteka preko formalno določenih postopkov in s pomočjo številnih neformalnih posvetovanj, pogajanj in političnih preigravanj, ki se začnejo že v predvolilnem obdobju (Pogorelec 2006: 153–154).

Oblikovanje vlade v parlamentarnem sistemu se praviloma začne tako, da šef države imenuje oziroma podeli mandat za sestavo vlade vodji politične stranke, ki je na volitvah dobila večino v parlamentu oziroma vodji ene od koalicijskih strank, ki ima večino v parlamentu. Ko mandatar sestavi vlado jo mora predstaviti v parlamentu. Da lahko vlada začne delovati, ji mora parlament izreči zaupnico. Gre za sistem eksplicitne investiture (zaupnice) vlade. Ponekod pa mandatar predloži predlog članov vlade v imenovanje šefu države, ki pa zgolj formalno potrdi imenovanje članov vlade. To je značilno zlasti za dvostrankarske sisteme, katerih predstavnica je Velika Britanija. V tem primeru gre za sistem implicitne investiture vlade (Pogorelec 2006: 154–157; Grad 1999: 261).

5.3.1 Volilni sistem

Pogorelec (2006: 154) pravi, da različni volilni sistemi pogojujejo proces oblikovanja vlade. Tako se oblikovanje vlade od države do države razlikuje glede na to kakšen volilni sistem je uveljavljen v določeni državi.

Volilni sistem je pomemben del političnega sistema posamezne države, saj izraža in potrjuje temeljne politične odnose, hkrati pa ima pomemben vpliv na samo delovanje političnega sistema države. Volilni sistem je pomemben za politični položaj in vlogo človeka kot državljana, organizacijo oblasti ter delovanje političnih organov in institucij. Oblast določenih političnih sil v državi je odvisna od dejanskega razmerja političnih sil v državi. V veliki meri pa je oblast odvisna od volilnega sistema, ki kot tak določa razdelitev mandatov (Grad 2004: 32).

V širšem pomenu pomeni volilni sistem zbir vseh pravic in postopkov, ki se nanašajo na volilno pravico, določanje volilnih enot in volilnih organov, na kandidiranje in potrjevanje list kandidatov, glasovanje na voliščih, ugotavljanje volilnih izidov, razdelitev mandatov in varstvo volilne pravice (Rupnik v Toplak 2000: 14).

V ožjem pomenu pa volilni sistem predstavlja sistem transformiranja glasov v predstavniške sedeže oziroma razdelitev mandatov. V grobem poznamo večinski in proporcionalni volilni sistem. Vendar pa skušajo države, zaradi pomanjkljivosti pri obeh, združiti njune pozitivne lastnosti. V tem primeru gre za polproporcionalne, manjšinske oziroma kombinirane sisteme (Toplak 2000: 14–17) .

Večinski volilni sistem omogoča preprosto oblikovanje vlade. Volilno telo določi večino sedežev parlamentu, kar pomeni, da določi katera stranka bo imela oblast in tako oblikovala vlado. Primeri takšnih držav so Velika Britanija, Španija in Grčija. Nasprotno pa je v državah, v katerih volilni sistem ne omogoča, da bi ena stranka imela večino v parlamentu. Proces oblikovanja vlade je v primerjavi z večinskim volilnim sistemom bolj zapleten, saj volilni sistem omogoča oblikovanje različnih vlad, ki pa niso odvisne le od volilnega izida, temveč tudi od dogovarjanja med posameznimi strankami, ki naj bi tvorile morebitno koalicijo, kar pa lahko proces oblikovanja vlade še bolj zaplete in celo podaljša (Pogorelec 2006: 154).

5.3.1.1 Večinski volilni sistem

V okviru večinskega volilnega sistema poznamo enokrožni večinski sistem ter dvokrožni večinski sistem. Enokrožni večinski sistem oziroma sistem relativne večine je najpogosteje uporabljen volilni sistem v svetu. Država je razdeljena na enočlanske volilne enote. Zmaga tisti kandidat, ki osvoji največ glasov. Pri dvokrožnem večinskem sistemu je izvoljen kandidat, ki dobi večino glasov volilnega telesa. V primeru, da v prvem krogu nihče od kandidatov ne osvoji večine, se v drugem krogu pomerita kandidata z največ dobljenimi glasovi. Dvokrožni večinski sistem je tretji najpogostejši volilni sistem, uporabljen za volitve v parlament, takoj za enokrožnim večinskim in proporcionalnim sistemom (Toplak 2000: 14–15).

5.3.1.2 Proporcionalni volilni sistem oziroma sistem sorazmernega predstavništva

Proporcionalni volilni sistem uporabljajo skoraj v vseh državah Zahodne Evrope. Vendar pa prihaja med državami znotraj samega proporcionalnega sistema do precejšnih razlik. Te se kažejo v načinu transformiranja glasov v predstavniške sedeže. Vzrok za to pa so različne matematične formule, po katerih se glasovi pretvarjajo v poslanske mandate: Harejev količnik, D'Hondtov sistem, Badenski sistem (Toplak 2000: 17).

Proporcionalni volilni sistem predstavlja sorazmerje med dobljenimi glasovi in predstavniškimi mandati. V predstavniškem telesu naj bi bile zastopane vse politične skupine družbe, in sicer v deležu, kakršnega imajo v družbi (Toplak 2000: 16).

Značilno za čisto obliko proporcionalnega volilnega sistema je, da volivci izbirajo med strankarskimi listami. Mandat dobi tisti kandidat, katerega stranka dobi največji delež glasov in če je ta na prvem mestu na strankarski listi. Če dobi stranka več mandatov, dobijo mandat kandidati, ki si sledijo po vrsti od zgoraj navzdol. V primeru preferenčnega glasovanja, se volivci odločajo za kandidate na strankarskih listah, mandat pa dobi tisti kandidat, ki je dobil največje število glasov na strankarski listi ob pogoju, da je seveda stranka dobila zadosten delež glasov za vstop v parlament – volilni prag (Grad 2004: 64–65).

Proporcionalni sistem zagotavlja, da pride v parlament večje število političnih strank. Posledica večjega števila le-teh pa je večja nestabilnost delovanja predstavniškega telesa. Volilni prag je tisti, ki omogoča večjo stabilnost in učinkovitost predstavniškega telesa, saj onemogoča, da pridejo v parlament stranke, ki ne dosežejo določenega odstotka glasov za vstop v parlament (Grad 2004: 62).

5.3.2 Stranke

Politična stranka je organizirana skupina oziroma združenje, usmerjeno k političnim ciljem, ki si prizadeva s svojo dejavnostjo – s sredstvi vplivanja na izvrševanje oblasti ali s prevzemom oblasti, ohraniti ali spremeniti veljavne družbene, gospodarske in politične razmere in je edina organizacija, ki deluje v volilni areni (Panenbianco v Fink – Hafner 2001: 14).

Začetki oblikovanja strank segajo v 19. stoletje, v evropsko in severnoameriško okolje. Enotne opredelitve pojma politične stranke ni, saj se je le-ta skozi različna zgodovinska obdobja spreminjala in je zato zgodovinsko in kulturno pogojena. Danes v času liberalne demokracije, ki prevladuje v svetu, prihaja v ospredje Panenbiancova opredelitev politične stranke (Fink – Hafner 2001: 12–15) .

Politične stranke delujejo kot posredniki med družbo in državo. Z oblikovanjem politične volje in z vlogo pri odločanju v parlamentu so stranke postale nujen posrednik med volivci in parlamentom. Omogočajo, da družba vpliva na državno odločanje, državljanom pa omogočajo vpliv na odločanje o njihovih interesih. Program stranke je izraz strankinega političnega interesa. Lahko je razredne, nacionalne, stanovske ali drugačne narave, lahko pa gre za kombinacijo teh elementov. Glavne funkcije političnih strank so: oblikovanje političnih mnenj, stališč in zahtev, politizacija družbe in politična vzgoja ljudi, vloga na volitvah – vplivanje na volilno telo preko volilne kampanje in volilnega programa, po volitvah pa usmerjanje dela predstavniških organov, v kolikor stranki uspe priti v parlament. »Državna oblast je pravzaprav sredstvo za uresničevanje političnega programa politične stranke« (Grad 2004: 27).

Cilj politične stranke je, preko državnega mehanizma, uresničiti strankin politični program. Pogoj za to je dobiti čim večjo podporo volilnega telesa na volitvah,

strankarski disciplini pa morajo biti podvrženi vsi njeni člani, še posebej poslanci v predstavniskem telesu (Grad 2004: 27).

5.3.2.1 Vpliv strank na izvršilno oblast

Število poslanskih mest v parlamentu, pa tudi število in organiziranost članstva, kažejo dejansko moč stranke. Vpliv političnih strank na izvršilno oblast je odvisen od sistema organizacije državne oblasti. V parlamentarnem sistemu je ta vpliv največji, saj se tu vlada oblikuje iz parlamenta in je parlamentu tudi odgovorna. Vlado oblikuje stranka oziroma stranke, ki imajo večino v parlamentu. Svoje politične interese stranke uveljavljajo preko vlade, ki je tisti državni organ, ki omogoča strankam največji in najbolj neposreden vpliv na delovanje državnega mehanizma (Grad 1996: 301–302).

Strankarski sistem pogojuje vpliv na oblikovanje vlade, kot nosilca izvršilne oblasti. Vpliv strank se glede na večstrankarski, dvostrankarski ali enostrankarski sistem razlikuje. Večstrankarski sistem povzroča šibke vlade in posledično nestabilnost izvršilne oblasti, temu nasproten pa je dvostrankarski sistem, ki pogojuje močne in stabilne vlade. V enostrankarskem sistemu gre za popolno prevlado ene same stranke nad delovanjem državnega mehanizma (Grad 1996: 302–303).

Strankarska sestava parlamenta ima velik pomen za oblikovanje vlade. Če ima v parlamentu ena stranka večino svojih poslancev, je oblikovanje vlade enostavno in učinkovito. Vodja stranke dobi mandat in oblikuje vlado iz pripadnikov svoje stranke. Če je vladna koalicija sestavljena iz dveh ali več strank je postopek oblikovanje vlade bolj zapleten. Oblikovanje vlade je odvisno od volje političnih strank in njihove pripravljenosti in sposobnosti skleniti dogovor o koaliciji strank za ustanovitev in delovanje skupne vlade. V tem primeru dobi mandat za sestavo vlade stranka, ki ima v parlamentu največje število poslancev. K sodelovanju mora pridobiti stranke, ki so pripravljene oblikovati vlado, skupaj pa morajo

tvoriti večino poslancev v parlamentu. Če mandatarju ne uspe zbrati večine, mora predsednik vlade vrniti mandat predsedniku države in postopek oblikovanja vlade je znova na začetku (Grad 2000: 130).

Stranke se na volitvah potegujejo za čim večje število glasov volilnega telesa. Kolikor več glasov dobi stranka, toliko bolj verjetno je, da bo prišla v predstavniško telo in toliko večja možnost obstaja, da bo bila udeležena pri oblikovanju vlade in postala ena od koalicijskih partneric.

5.3.2.2 Opozicija

Skupen interes opozicijskih strank je nastop proti parlamentarni večini. Navadno opozicijo sestavlja večje število strank, ki se le redko povezujejo z obvezujočimi sporazumi. Ima več funkcij (Bibič v Zajc 2004: 140–141):

- izvaja nadzor nad vlado, da ta deluje v skladu z ustavo in zakoni,
- je glavni kritik delovanja vlade,
- dopolnjuje vladne predloge in predlaga oblikovanje alternativnih rešitev.

»Opozicija spremlja delo vlade, išče njene napake, v njenem interesu pa ni to, da ruši posamezne ministre, temveč vlado v celoti, saj samo na ta način dobi možnost, da pride sama na oblast« (Pogorelec 2006: 97).

V primeru, da je opozicija kooperativna, pomeni, da je v določenih primerih pripravljena sodelovati z vlado oz. s koalicijskimi strankami, ko pa se opozicija obnaša tekmovalno do pozicijske strani, govorimo o kompetitivni opoziciji (Struk 1995: 227).

Struk (1995: 227) pravi, da je »optimalna vloga opozicije v normalnem pluralnem parlamentarnem sistemu v tem, da nadzira celotno delovanje vladajočih struktur, hkrati pa se pripravlja, da bo v primeru priložnosti in potrebe sama prevzela oblast in s tem prenehala biti opozicija«.

5.3.3 Vrste vlad

Struk (1995: 359) našteva naslednje vrste vlad:

- Homogena vlada je mogoča v državi, ki ima dvostrankarski sistem, seveda lahko poleg dveh velikih strank obstaja tudi več manjših. V veljavi je večinski volilni sistem, ki omogoča stabilnost obstoja vlade.
- Koalicijsko vlado sestavljajo stranke, ki tvorijo večjo ali manjšo vladno koalicijo. V veljavi je proporcionalni volilni sistem, posledica tega so nestabilne, šibke in kratkotrajne vlade.
- Koncentracijsko vlado sestavljajo vse stranke ali vsaj velika večina strank, ob možnem obstoju ogroženosti za državo.
- Nevtralna oziroma uradniška vlada pa se oblikuje na nestranski podlagi s posebnim namenom oziroma ciljem. Vlado praviloma sestavljajo strokovnjaki.
- Vlado v senci oblikuje opozicija.

5.3.4 Koalicijsko povezovanje

»V tradiciji parlamentarne vladavine je prisotno prepričanje v večino, izvoljeno na volitvah, ki dobi nadzor nad vlado oziroma nadzor nad oblikovanjem vladnih politik« (Zajc 2004: 137). Ker v modernih predstavniških demokracijah prevladuje sistem proporcionalnega predstavnštva, nobena stranka na volitvah ne more dobiti potrebne večine za oblikovanje vlade. Zato se stranke, da bi dosegle zahtevano večino, povezujejo v večstrankarske koalicije, ki so danes običajne (Zajc 2004: 137).

Vladna koalicija je začasna zveza najmanj dveh parlamentarnih strank za doseg skupnega cilja, oblikovati parlamentarno večino, potrebno za postavitve vlade (Struk 1995: 154–155).

Ravnanje in sodelovanje med koalicijskimi partnerji določa koalicijska pogodba, ki pomeni »medsebojno zavezo, da stranke ne bodo kršile dogovorov in da se bodo držale določene discipline pri dejavnostih v parlamentu, prav tak pa določajo način reševanja problemov, ki bi lahko nastali v obdobju posameznega mandata« (Strom in Muller v Zajc 2004: 138–139).

Koalicije »terjajo trdno, premišljeno in dolgoročneje sodelovanje v prizadevanju za doseg posameznih in skupnih ciljev. Oblikovati programsko povezano in stabilno koalicijo pa je včasih težka naloga, včasih celo težja kakor zmagati na volitvah« (Zajc 2004: 137) .

5.3.4.1 Modeli koalicijskega povezovanja

Obstoj večjega števila strank povzroča tekmovanje strank za oblast, nobena stranka pa ne mora doseči sama svojih ciljev, zato morajo stranke iskati primerne stranke, s katerimi se bodo povezale in tako morda skupaj oblikovale vlado. Stranke zato strmijo k čim bolj racionalnemu povezovanju s posameznimi strankami, da bi najlažje oblikovale večinsko koalicijo. V zahodnih parlamentarnih demokracijah so skušali raziskovalci pojasniti koalicijsko obnašanje strank in tako razvili posebne teorije koalicij (Zajc 1993: 112–113).

William Riker je v 60. letih podal teorijo o oblikovanju koalicij v delu *The Theory of Political Coalitions*. Teorija predpostavlja racionalno obnašanje strank, stabilno naravo strankarskega sistema, ne upošteva pa političnih vplivov in pritiskov, ki prihajajo iz parlamentarnega okolja. Na podlagi tega je opisal različne modele oblikovanja koalicij (Zajc 2004: 139):

➤ **KOALICIJA NAJMANJŠIH RAZLIK** (minimal range coalition)

Sestavljajo jo stranke, ki so blizu na lestvici od politične levice do desnice in so se pripravljene povezati. Podobnost programov in političnih ciljev sta pogoj za dobro sodelovanje med strankami v koaliciji.

➤ **MINIMALNA VEČINSKA KOALICIJA** (minimal winning coalition)

Stranke, ki sestavljajo koalicijo, stremijo k temu, da bi vključile kar najmanjše število članov. Minimalna večinska koalicija obsega programsko sorodne stranke, vendar nobene, ki ni nujno potrebna za doseg minimalne večine.

➤ **MINIMALNO POVEZANE VEČINSKE KOALICIJE** (minimal connected winning coalition)

Podobna je minimalni večinski koaliciji, vendar pa zajema tudi stranke z drugačnimi političnimi cilji, če je to potrebno za doseg minimalne večine.

➤ **ŠIROKA** (oversized) ali **VELIKA KOALICIJA** (grand coalition)

Pojavljajo se ob večjih strankarskih nasprotjih ali notranjih napetostih. Široka oz. velika koalicija vključuje večino strank ali vse stranke.

5.3.4 Razmerje med parlamentom in vlado

Za Slovenijo je značilno, da se odnos med parlamentom in vlado razlikuje v primerjavi za odnosom vlade in parlamenta v klasičnem parlamentarnem sistemu (Šmidovnik v Zajc 2004: 214). Razmerje med vlado in Državnim zborom je postavljeno tako, »da postavlja Državni zbor v nekoliko bolj centralno vlogo, kot bi mu šla znotraj triade organov, značilne za načelo delitve oblasti, v kateri so si posamezne veje oblasti načelno enakopravne, in se med seboj nadzorujejo in omejujejo« (Pogorelec 2006: 267).

Vlada je šibkejša zaradi ustavnih določb, saj je vsaka faza postavljanja vlade pod nadzorom parlamenta. Ko predsednik države imenuje mandatarja za sestavo vlade, mora le-tega potrditi Državni zbor. Izvoljeni predsednik vlade predlaga člane vlade, ki se morajo najprej predstaviti pred ustreznimi parlamentarnimi delovnimi telesi, nato pa jih mora parlament skupaj s predsednikom vlade potrditi. Parlament pa lahko tudi nasprotuje predsedniku vlade glede razrešitve ministra oziroma ministrice. Tak postopek je bližji skupščinskemu sistemu, kjer ima parlament večjo vlogo, vlada pa mu je podrejena. Posledično je »zmanjšana moč in enotnost vladne ekipe« (Grad v Zajc 2004: 214–215).

Odgovornost vlade se v razmerju do Državnega zbora pogosto prav zaradi prevelikih pristojnosti Državnega zbora izgublja, odgovornost za odločitve pa se razprši med poslanci, ki odločitve sprejemajo namesto vlade (Pogorelec 2006: 267).

Za delujoč model konstruktivne nezaupnice, se mora parlament odpovedati neposrednemu nadzoru nad personalno sestavo vlade. Vladni predlog ustavnih sprememb med leti 2001 in 2003 je bil usmerjen k ravnotežju obeh vej oblasti. Odpravili bi dvojnost glasovanja o vladi in odpravili možnost interpelacije o delu ministra. Pristojnost imenovanja ministrov bi se z Državnega zbora prenesla na predsednika republike. Posledično bi bilo oblikovanje vlade hitrejše, jasnejša bi bila odgovornost ministrov nasproti predsedniku vlade in izvajanje instituta konstruktivne nezaupnice bi bilo učinkovitejše. Med Državnim zborom in vlado bi se vzpostavilo razmerje, ki je v skladu z načeli parlamentarnega sistema. Do uresničitve vladnega predloga ni prišlo, saj naj bi le-ta pomenil povečanje moči predsednika vlade, kar pa bi pomenilo za Državni zbor izgubo pristojnosti, ki izvirajo še iz skupščinskega sistema (Pogorelec 2006: 267–270).

Drugi predlog za spremembo ustave glede oblikovanja vlade je predložila skupina poslancev. Ta model še ni bil uveljavljen v nobeni državi in je bil v praksi še nepreizkušen, kar bi lahko povzročilo vrsto nepredvidljivih zapletov. Vloga predsednika vlade po tem predlogu je bila močno zmanjšana, izvoljen bi bil z ostalimi ministri, ministre pa bi še vedno imenoval državni zbor (Pogorelec 2006: 270–271).

V novembru 2003 sta bila oba predloga v zvezi z spremembo ustave glede oblikovanja vlade zavrnjena. Tudi v prihodnje bomo priča »vrsti problemov in nenavadnih političnih položajev, ko izvoljeni predsednik vlade ne bo mogel oblikovati vlade, vlado bo še vedno lahko podprla druga koalicija kot predsednika, obdobja interregnuma bodo še vedno dolga, novi predsednik vlade pa bo, čeprav že izvoljen, vse do investiture še vedno v negotovem položaju,

konstruktivna nezaupnica pa bo, zaradi dvojnega glasovanja še vedno težje izvedljiva kot v drugih primerljivih državah« (Pogorelec 2006: 272).

6. Vlada v Sloveniji

Sprememba političnega sistema v Sloveniji je potekala postopno, nenasilno in v obliki pospešene evolucije. Temeljne značilnosti tega prehoda so bile: »uvedba tekmovalnega večstrankarstva, demokratizacija političnega življenja ter visoka stopnja spoštovanja človekovih pavic in političnih svoboščin« (Bebler 2001: 44).

Demokratska slovenska ustava, sprejeta 23. decembra 1991, je uveljavila parlamentarni sistem, kjer je oblast ločena po načelu delitve oblasti na zakonodajno, izvršilno in sodno. Zakonodajna oblast je v rokah državnega zbora, izvršilno oblast pa si delita vlada in predsednik Republike Slovenije.

Poleg Ustave Republike Slovenije vlado v Sloveniji ureja Zakon o vladi Republike Slovenije.

Vlade, ki so se zvrstile v samostojni Republiki Sloveniji (Internetni vir 1):

- Izvršni svet Skupščine Republike Slovenije je deloval od 16. maja 1990 do 14. maja 1992 pod vodstvom Lojzeta Peterleta.
- Vlada Republike Slovenije je delovala od 14. maja 1992 do 25. januarja 1993 pod vodstvom dr. Janeza Drnovška.
- Vlada Republike Slovenije je delovala od 25. januarja 1993 do 27. februarja 1997 pod vodstvom dr. Janeza Drnovška.
- Vlada Republike Slovenije je delovala od 27. februarja 1997 do 7. junija 2000 pod vodstvom dr. Janeza Drnovška.
- Vlada Republike Slovenije je delovala od 7. junija 2000 do 30. novembra 2000 pod vodstvom dr. Andreja Bajuka.
- Vlada Republike Slovenije je delovala od 30. november 2000 do 19. decembra 2002 pod vodstvom dr. Janeza Drnovška.
- Vlada Republike Slovenije je delovala od 19. decembra 2002 do 3. decembra 2004 pod vodstvom mag. Antona Ropa.

- Vlada Republike Slovenije deluje od 3. decembra 2004 pod vodstvom Janeza Janše.

6.1 Oblikovanje vlade v obdobju 1990–1992

Načelna koalicija Demos se je oblikovala pred prvimi demokratičnimi volitvami iz strank, ki so nasprotovale komunističnemu režimu bivše Jugoslavije (Prunk v Zajc 2004: 153).

Na prvih demokratičnih volitvah leta 1990 je Demos dosegel velik uspeh. Poslanci Demosa so imeli 54 odstotno večino od 240 delegatov v takratni skupščini. Mandat za sestavo vlade je dobil Lojze Peterle, predsednik stranke Slovenskih krščanskih demokratov (SKD). Demos je, kot prva demokratična opozicija, vzpostavila osnovne demokratične vzorce sodelovanja med različnimi strankami. Ker so se znotraj koalicije začela nesoglasja med liberalnimi in katoliško usmerjenimi strankami, je prišlo 30. decembra 1991 do padca koalicije. Vlada Lojzeta Peterleta je padla 14. maja 1992, kot posledica tretjega glasovanja o konstruktivni nezaupnici (Zajc 2004: 154–155).

Kombinacija parlamentarne vladavine, proporcionalnega sistema pri razdelitvi mandatov v državnem zboru in sorazmerno nizek prag za vstop v to zbornico so pogojili večstrankarske koalicije v sleherni vladi po letu 1990. Ti institucionalni parametri so omogočili obstoj številnih, tudi zelo majhnih strank, celo pojav nove parlamentarne stranke (SMS), zagotovili so nadaljevanje večbarvnega političnega in ideološkega pluralizma v vseh treh vejah oblasti in v množičnih medijih (Bebler 2001: 48).

6.2 Oblikovanje vlade v obdobju 1992–1996

Na prvih parlamentarnih volitvah 6. decembra 1992 je zmagala Liberalno – demokratska stranka (LDS) z 23,46 odstotki glasov. LDS je oblikovala koalicijsko

vlado skupaj z Socialdemokratsko prenovo Slovenije (SDPS), SKD in Socialdemokratsko stranko Slovenije (SDSS). Sredi mandata je LDS doživela preobrazbo. 14. marca 1994 so se LDS pridružili Demokrati, Zeleni Slovenije ter Socialistična stranka Slovenije in oblikovale novo stranko, Liberalno demokracijo Slovenije (LDS). Iz koalicije sta izstopili SDSS in z izstopom ZLSD 16. januarja 1996 je bilo koalicije konec. Koalicija je nadaljevala svoje delo do naslednjih volitev kot manjšinska. Opozicija v tem mandatu ni delovala kot homogena skupina strank, kar se je kazalo v prestopih iz opozicije v koalicijo in obratno (Zajc 2004: 156).

6.3 Oblikovanje vlade v obdobju 1996–2000

Po drugih parlamentarnih volitvah so skušale vladno koalicijo najprej oblikovati tri »pomladne stranke« SLS, SDS in SKD. Na volitvah so skupaj dobile 45,13 odstotkov glasov in imele 45 mandatorov, medtem ko so ostale stranke dobila 43,58 odstotkov glasov in 43 mandatorov. Vendar je mandat za sestavo vlade dobil Dr. Janez Drnovšek, ki je bil potrjen s strani Državnega zbora šele 9. januarja 1997 s 46 glasovi za in 44 proti. Kljub predlogom, da bi oblikovali vlado narodne enotnosti, v kateri bi bile prisotne vse stranke, je mandatar oblikoval predlog v katerem bi bile v vladi LDS, ZLSD, Demokratična stranka upokojencev Slovenije (DeSUS) in Slovenska nacionalna stranka (SNS). Ker predlog na tajnem glasovanju 6. februarja 1997 ni bil sprejet, so se obnovila pogajanja med mandatarjem in posameznimi »pomladnimi strankami«. Rezultat glasovanja je bil namreč neodločen, 45 glasov poslancev proti in 45 glasov poslancev za. 17. februarja 1997 sta mandatar in SLS, ki je izstopila iz skupine »pomladnih strank«, podpisala koalicijsko pogodbo. Oblikovala se je prva pretežno sredinska vlada LDS in SLS. »Pragmatična koalicija« dveh strank, ki sta bili najbližje sredini je delovala do aprila 2000, ko se je SLS združila s programsko sorodno stranko SKD in izstopila iz vlade, ne glede na to da je bila po združitvi z 29 poslanci največja stranka v parlamentu. LDS, ki je imela sedaj smo še 30 glasov podpore, ni mogla sestaviti druge koalicije. 8. aprila je vlada padla kot posledica

glasovanja o predlogu za izvolitev novih ministrov, vezanem na zaupnico vladi (Zajc 2004: 156–157).

Po združitvenem kongresu, 15. aprila 2000, strank SLS in SKD sta skupaj s SDS oblikovali desnosredinsko koalicijo »Slovenija«. 3. maja 2000 je bil izvoljen novi mandatar dr. Andrej Bajuk z večino 46 glasov, vendar šele na tretjem glasovanju (Zajc 2004: 157). Slovenija je nekaj tednov spomladi, po padcu Drnovškove vlade in do končne potrditve Bajukove vlade 3. maja 2000, imela hkrati dva predsednika vlade: enega v odstopu in drugega brez ministrske ekipe (Bebler 2001: 49). Predlagana lista 17 ministrov je bila izglasovana šele na drugem glasovanju, 7. junija 2000, z večino 46 glasov, saj je bil izid prvega glasovanja 23. maja 2000 neodločen. Vlada je delovala do volitev 15. oktobra 2000. Razlog za to je bilo rivalstvo zaradi razmerja moči med SLS–SKD in SDS. SLS–SKD je zagovarjala stališče, da se mora razmerje v številu poslancev poznati v vladi, SDS pa je zagovarjala strokovnost. Razlike so se kazale tudi glede volilnega sistema, saj je bil večinski sistem vedno manj ugoden za SLS–SKD. »Pri svojem poizkusu izsiliti spremembo volilnega sistema za Državni zbor RS je desničarska vlada julija 2000 skoraj pripeljala državo na rob ustavne krize« (Bebler 2001: 49). 25. julija je SDS izstopila iz koalicije. Lojze Peterle in dr. Andrej Bajuk sta izstopila iz SLS–SKD in 31. julija ustanovila novo stranko Nova Slovenija (NSi) (Zajc 2004: 158).

6.4 Oblikovanje vlade v obdobju 2000–2004

Na tretjih rednih parlamentarnih volitvah 15. oktober 2000 je zmagala LDS. Novo »veliko koalicijo« je sestavila LDS skupaj z ZLSD, SLS, DeSUS in Stranko mladih Slovenije (SMS), ki je imela status pridružene stranke. Koalicijo so sestavljale programsko različne stranke. Zaradi številčnosti strank v koaliciji ni bilo nevarnosti, da bi v primeru izstopa katere od manjših strank, koalicija padla. Tudi opozicijo so sestavljale programsko različne stranke: SDS (preimenovala se je v Demokrasko stranko), NSi in SNS (Zajc 2004: 158).

6.5 Oblikovanje vlade po volitvah 2004

Na četrth rednih parlamentarnih volitvah 3. oktobra 2004 je zmagala SDS z 29,8 odstotki glasov in postala najmočnejša parlamentarna stranka. Predsednik Republike Slovenije je za mandatarja potrdil Janeza Janšo. Koalicijsko pogodbo so 23. novembra 2004 podpisale NSi, SLS, DeSUS pod vodstvom SDS. Državni zbor je 3. decembra 2004 potrdil desnosredinsko vlado. V opoziciji so ostale LDS, ZLSD in SNS.

V Sloveniji se po razpadu Demosa med seboj povezujejo programsko različne stranke, ki med seboj težko sodelujejo prav tako pa tudi opozicija ni enotna. Posledica tega je »dolgotrajno oblikovanje nenavadnih koalicij, ki so v različnih sestavah podpirale predsednika vlade in ministre, po svojem obsegu pa spominjale na vlade narodne rešitve, prihajalo je do občasnega soobstoja dveh predsednikov vlade, do uveljavljanja politične odgovornosti zoper ministre, ne pa zoper celo vlado« (Pogorelec 2006: 269).

Proporcionalni volilni sistem v Sloveniji omogoča, da v Državni zbor pride večje število političnih strank, ki so sodelovalne na parlamentarnih volitvah. Da bi dosegle večino v Državnem zboru, se morajo med sabo povezati. Za Slovenijo so značilne koalicijske vlade, sestavljene iz strank, ki se programsko razlikujejo med seboj. Posledično so slovenske vlade nagnjene k nestabilnosti.

Stranke so tisti pomembni element, ki pogojujejo oblikovanje vlade. Vlado namreč sestavljajo politične stranke, ki sestavljajo večino v parlamentu, seveda pa morajo še preden se dogovorijo o sodelovanju najprej prestopiti volilni prag in priti v parlament.

Volilni prag v Sloveniji je nizek in ga bi bilo potrebno zvišati. Višji volilni prag bi zagotavljal večjo stabilnost vlade ter lažje in učinkovitejše upravljanje države, večjo programsko jasnost koalicij in s tem posledično tudi večjo in transparentnejšo odgovornosti vlade za njeno delo (Pogorelec 2006: 251).

7. Sklep

Proces oblikovanja vlade in vrsta vlade, ki se pri tem oblikuje, sta odvisna od več dejavnikov. Vsi trije dejavniki tako volilni sistem, kot stranke in zakonodajno telo, ki nastopajo v hipotezah v začetku diplomske naloge, so pogoj za oblikovanje vlade. Le eden od teh ni dovolj za oblikovanje vlade. Stranke so tiste, ki na parlamentarnih volitvah tekmujejo za vstop v zakonodajno telo, pri tem ima veliko vlogo tudi volilni sistem, po katerem pridejo v parlament samo stranke, ki so zbrale dovolj veliko podporo volilnega telesa. Ko je parlament oblikovan, so na vrsti zopet stranke, ki se na podlagi dogovorov skušajo povezati in oblikovati potrebno večino za uspešno delovanje vlade. Parlament je tisti, ki bo podprl predsednika vlade in njegove ministre ter potrdil vlado.

Vlada brez podpore parlamenta ne more delovati. Predpogoj postavitve vlade so izvoljeni predstavniki ljudstva v zakonodajnem telesu. Volitve v parlament se izvedejo na podlagi volilnega sistema, ki je v grobem lahko večinski ali proporcionalni oziroma vsebuje elemente enega in drugega. Glede na to, kateri sistem delitve mandatov je uveljavljen v posamezni državi, se oblikovanje vlade od države do države razlikuje. Preprosto oblikovanje vlade omogoča večinski volilni sistem, po katerem dobi stranka z večino sedežev v parlamentu mandat za oblikovanje vlade. Oblikovanje vlade je hitrejše in njeno delovanje stabilnejše. Po proporcionalnem sistemu delitve mandatov pride v parlament več strank, kar zahteva, da se stranke dogovorijo katere od njih so se pripravljene povezati, da bodo tvorile potrebno večino za uspešno delovanje vlade. Ker pride v parlament več strank je tudi večja možnost pojava nesporazumov med strankami, kar privede, v primerjavi z večinskim volilnim sistemom, do manj stabilne vlade. Po proporcionalnem sistemu se lahko oblikovanje vlade zaradi dogovarjanj med bodočimi koalicijskimi strankami zaplete in celo podaljša. Sklepam, da uveljavljeni volilni sistem pomembno vpliva na oblikovanje vlade, na njeno delovanje, pa tudi na samo vrsto vlade, saj lahko vlado oblikuje večje število strank – koalicijska vlada, ali pa samo ena sama stranka.

Vlado tvori stranka oziroma stranke, ki tvorijo večino v parlamentu. Te si prizadevajo dobiti na volitvah čim večje število glasov. Več ko dobi stranka glasov, večja možnost je da bo prišla v parlament in bo ena od koalicijskih partneric. Stranke si želijo priti na oblast, saj je vlada tisto telo, preko katerega bodo uresničevale svoje politične interese. Od strank, ki sestavljajo vlado je tudi odvisno kako bo ta delovala. V primeru, da vlado oblikuje ena sama stranka, bo vlada močna, njeno delovanje pa bo stabilno. Če vladno koalicijo sestavljata dve ali več strank je oblikovanje vlade odvisno od pripravljenosti strank skleniti dogovor o koaliciji strank. Takšne vlade so navadno šibkejše in manj stabilne, to še bolj velja za vladne koalicije, ki povezujejo različno programsko usmerjene politične stranke, kjer pogosteje prihaja do nesporazumov, ki so lahko usodni za vlado. Iz tega sklepam, da stranke vplivajo na oblikovanje vlade, torej tudi na vrsto vlade, ki jo oblikujejo, kot tudi na samo delovanje vlade.

Parlamentarni sistem se od države do države razlikuje. Razlike se kažejo predvsem v razmerju med parlamentom in vlado. V diplomskem delu sem se osredotočila na vpliv, katerega ima zakonodajno telo na oblikovanje vlade.

V Sloveniji se postopek imenovanja vlade razlikuje od postopka imenovanja vlade v drugih parlamentarnih državah. Za primerjavo sem v nalogi omenila Nemčijo, po kateri je Slovenija prevzela model konstruktivne nezaupnice. Dvojno glasovanje v Državnem zboru je odločilnega pomena za oblikovanje vlade v Sloveniji. Najprej Državni zbor na predlog predsednika države potrdi predsednika vlade. Nato si predsednik vlade izbere ministrsko ekipo. Vsak posamezni minister se mora predstaviti pred ustreznim delovnim telesom in na koncu Državni zbor glasuje še o imenovanju ministrov. Ta postopek podaljša proces oblikovanja vlade. Poleg tega lahko v primeru kakršnihkoli zapletov, npr. da je prejšnja vlada prenehala delovati sredi mandata ali da Državni zbor ne more izglasovati nove vlade, obstajata dva predsednika vlade, en v odstopu, ki izvaja le tekoče posle, drugi pa brez ministrske ekipe.

V Sloveniji ima parlament, ne glede na načelo delitve oblasti, ki je značilno za parlamentarni sistem, nekoliko večje pristojnosti. Vlada mora biti dvakrat imenovana s strani Državnega zbora, ta lahko izreka nezaupnice tudi posameznim ministrom ne le vladi kot celoti, lahko pa tudi nasprotuje odločitvi predsednika vlade o razrešitvi določenega ministra. Vlada je nasproti Državnemu zboru v nekoliko podrejenem položaju, kar ni v skladu z zgoraj omenjenim načelom delitve oblasti, značilnim za parlamentarni sistem. Iz napisanega sklepam, da ima parlament velik vpliv na oblikovanje vlade, prav tako pa tudi na njeno delovanje.

8. Literatura in viri

8.1 Članki v revijah oziroma zbornikih

- Bebler, Anton (2001): Desetletje graditve demokratičnega političnega sistema v samostojni Sloveniji. V Zajc, Drago (ur.): *Slovenska država ob deseti obletnici*, 44–51. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Brezovšek, Marjan (1991): Parlamentarni nadzor nad izvršilno oblastjo; funkcija in oblike. *Teorija in praksa*, 3(4), 317–321.
- Brezovšek, Marjan (1993): Vlada – funkcije, procesi, izvrševanje, rezultati. V Zajc, Drago (ur.): *Slovenski parlament v procesu politične modernizacije*, 124–136. Ljubljana: Državni zbor Republike Slovenije.
- Grad, Franc (1999): Vlada in uprava. V Kaučič, Igor in Grad, Franc: *Ustavna ureditev Slovenije*, 259–277. Ljubljana: Gospodarski vestnik.
- Kovač, Polonca (2002): Podjetniška načela v upravljanju slovenske javne uprave. V Ferfila, Bogomil in drugi, 144–280. *Ekonomski vidiki javne uprave*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Ribičič, Ciril (1997): Oblikovanje vlade v parlamentarnem sistemu Slovenije. V Brezovšek, Marjan (ur.): *Demokracija – vladanje in uprava v Sloveniji*, Zbornik referatov. Politološki dnevi Portorož, 6. in 7. junij, 27–37. Ljubljana: Slovensko politološko društvo.
- Zajc, Drago (1993): Značilnosti koalicijskega povezovanja in delovanje slovenskega parlamenta. V Fink – Hafner, Danica in Strmčnik, Berni (ur.): *Problemi konsolidacije demokracije*, Zbornik referatov. Politološki dnevi Ankaran, 28. in 29. maj 1993, 111–124. Ljubljana: Slovensko politološko društvo.
- Zajc, Drago (1997): Moč in nemoč slovenske parlamentarne demokracije. V Brezovšek, Marjan (ur.): *Demokracija – vladanje in uprava v Sloveniji*, Zbornik referatov. Politološki dnevi Portorož, 6. in 7. junij, 9 – 25. Ljubljana Slovensko politološko društvo.

8.2 Samostojne publikacije

- Brezovšek, Marjan (2007): *Democratic praxis in Slovenia*. Plzen: Vydavatelstvi a nakladatelstvi Aleš Čenek.
- Budge, Ian in Hans Deman (1993): *Parties and Democracy: Coalition formation and government functioning in twenty states*. Oxford: Oxford University Press.
- Fink – Hafner, Danica (2001): *Politične stranke*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Gallagher, Michael in Paul Mitchell (2005): *The politics of electoral system*. Oxford: Oxford University Press.
- Grad, Franc in drugi (1996): *Državna ureditev Slovenije. Druga spremenjena in dopolnjena izdaja*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
- Grad, Franc (2000): *Parlament in vlada*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
- Grad, Franc (2004): *Volitve in volilni sistem*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
- Hague, Rod in Martin Harrop (2004): *Comperative government and politics: an introduction*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Lijphart, Arend (1999): *Pattrens of democracy: government forms and performance in thirty – six countries*. London: Yale University Press.
- Klingemann, Hans – Dietsch in Richard I. Hofferbert in Liam Budge (1994): *Parties, policies and democracy*. Oxford: Westviex Press.
- Kraševc, Alenka (2000): *Moč v političnih strankah. Odnos med parlamentarnimi in centralnimi deli političnih strank*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Pogorelec, Janez (2006): *Politična Odgovornost*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
- Struk, Vlado (1995): *Leksikon politike*. Maribor: Založba Obzorja.

- Toplak, Jurij (2000): *Volilni sistem in oblikovanje volilnih enot*. Ljubljana: Nova revija.
- Virant, Grega (2002): *Pravna ureditev javne uprave*. Ljubljana: Višja upravna šola.
- Zajc, Drago (2000): *Parlamentarno odločanje*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Zajc, Drago (2004): *Razvoj parlamentarizma. Funkcije sodobnih parlamentov*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

8.3 Internetni viri

- Internetni vir 1:
Vlada Republike Slovenije (2005): *Prejšnje vlade*. Dostopno na <http://www.vlada.si/index.php?gr1=prdVld&gr2=prjVld&gr3=&gr4=&id=&ln d=slo> (18. junij 2007).
- Internetni vir 2:
Prunk, Janko (2005): *Nastanek Republike Slovenije in njen razvoj*. Dostopno na <http://www.15let.gov.si/15-let-samostojnosti/nastanek-razvoj/> (21. julij 2007).
- Republiška volilna komisija (1992): *Volilna udeležba*. Dostopno na <http://www.gov.si/volitve/info/92urvu.htm> (18. julij 2007).
- Republiška volilna komisija (1992): *Uradni rezultati po listah za Slovenijo*. Dostopno na <http://www.gov.si/volitve/info/92urvs.htm> (18. julij 2007).
- Republiška volilna komisija (1992): *Struktura Državnega zbora leta 1992*. Dostopno na <http://www.gov.si/volitve/info/92urpa.htm> (18. julij 2007).
- Republiška volilna komisija (1996): *Volilna udeležba*. Dostopno na <http://www.gov.si/volitve/info/uvuzp26.htm> (18. julij 2007).
- Republiška volilna komisija (1996): *Rezultati po listah za celotno Slovenijo*. Dostopno na <http://www.gov.si/volitve/info/urvs26.htm> (18. julij 2007).
- Republiška volilna komisija (1996): *Sestava Državnega zbora*. Dostopno na <http://www.gov.si/volitve/info/urpa19.htm> (18. julij 2007).

- Državna volilna komisija (2000): *Volilna udeležba za celotno Slovenijo*. Dostopno na http://www.gov.si/volitve/udel_ve.htm (18. julij 2007).
- Državna volilna komisija (2000): *Sestava Državnega zbora*. Dostopno na http://www.gov.si/volitve/rez_mandati.htm (18. julij 2007).
- Državna volilna komisija (2000): *Izidi glasovanja po listah kandidatov*. Dostopno na http://www.gov.si/volitve/rez_sl.htm (18. julij 2007).
- Državna volilna komisija (2004): *Volitve v Državni zbor 2004*. Dostopno na <http://volitve.gov.si/dz2004/index.htm> (18. julij 2007).
- Državna volilna komisija (2004): *Uradni rezultati glasovanja za Slovenijo*. Dostopno na http://volitve.gov.si/dz2004/html/rez_si.htm (18. julij 2007).
- Statistični urad Republike Slovenije (2006): *Splošni podatki o volitvah v Druženopolitični zbor 1990 in o volitvah v Državni zbor 1992, 1996, 2000 in 2004*. Dostopno na <http://www.stat.si/doc/06-PO-078-0402.doc> (3. avgust 2007).
- Statistični urad Republike Slovenije (2006): *Deleži glasov, ki so jih dobile kandidatne liste, volitve 1990, 1992, 1996, 2000 in 2004*. Dostopno na <http://www.stat.si/doc/06-PO-078-0402.doc> (3. avgust 2007).
- Koalicija SDS, NSi, SLS in DeSUS (2004): *Koalicijska pogodba o sodelovanju v vladi Republike Slovenije za mandat 2004–2008*. Dostopno na <http://www.sviz.si/files/koalicijska-pogodba-2004-2008.pdf> (23. januar 2007).
- Državni zbor (2005): *Zakon o vladi Republike Slovenije*. Dostopno na <http://www.dz-rs.si/index.php?id=101&type=98&mandate=-1&vt=1&o=140&unid=UPB|306B3702016BA3DCC1256F5B00405A41&showdoc=1> (3. avgust 2007).
- Skupščina Republike Slovenije (1991): *Ustava Republike Slovenije*. Dostopno na <http://www.dz-rs.si/?id=150&docid=28&showdoc=1> (24. januar 2007).

Priloge

Priloga A

Splošni podatki o volitvah v Družbenopolitični zbor 1990 in o volitvah v Državni zbor 1992, 1996, 2000 in 2004

	1990	1992	1996	2000	2004
Število volilnih upravičencev	1491471	1491374	1542218	1586695	1634402
Število volišč	1600	3855	3534	3492	3825
Število volilnih enot	14	8	8	8	8
Posebni volilni enoti za narodni skupnosti	2	2	2	2	2
Število volilnih okrajev	88	88	88	88	88
Volilni prag za vstop v Državni zbor* (%)	2,5	3,3	3,3	4	4
Kandidatne liste, ki so prišle v Državni zbor*	9	8	7	8	7
Volilna udeležba (%)	83,5	85,9	73,7	70,4	60,6
Izvoljeni poslanci	80	90	90	90	90
delež žensk (%)	18,7	13,3	7,8	13,3	12,2
Trajanje poslanskega mandata (v letih)	4	4	4	4	4

* 1990 je to družbenopolitični zbor

Vir: Republiška volilna komisija v Statistični urad Republike Slovenije

Priloga B

Deleži glasov, ki so jih dobile kandidatne liste, volitve 1990, 1992, 1996, 2000 in 2004

Kandidatne liste	Družben o politični zbor 1990	Državni zbor			
		1992	1996	2000	2004
Skupaj	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Slovenska demokratska stranka (SDS)	7,4	3,3	16,1	15,8	29,1
Liberalna demokracija Slovenije (LDS)	14,5	23,5	27,0	36,3	22,8
Združena lista socialnih demokratov (ZLSD)	17,3	13,6	9,0	12,1	10,2
Nova Slovenija – Krščanska ljudska stranka (NSi)	–	–	–	8,6	9,1
Slovenska ljudska stranka (SLS)	12,6	8,7	19,4	–	6,8
Slovenska nacionalna stranka (SNS)	–	10,0	3,2	4,4	6,3
Demokratska stranka upokojencev Slovenije (DeSUS)	–	–	4,3	5,2	4,0
Slovenski krščanski demokrati (SKD)	13,0	14,5	9,6	–	–
Demokratska stranka Slovenije (DS)	9,5	5,0	–	–	–
Zeleni Slovenije (ZELENI)	8,8	3,7	–	–	–
Socialistična zveza Slovenije (SZS – SZDL)	5,4	–	–	–	–
Slovenska obrtniška stranka (SOS)	3,5	–	–	–	–
SLS + SKD Slovenska ljudska stranka	–	–	–	9,5	–
Stranka mladih Slovenije (SMS)	–	–	–	4,3	–
Drugi	8,1	17,7	11,3	3,8	2,2

Vir: Republiška volilna komisija v Statistični urad Republike Slovenije:

Priloga C

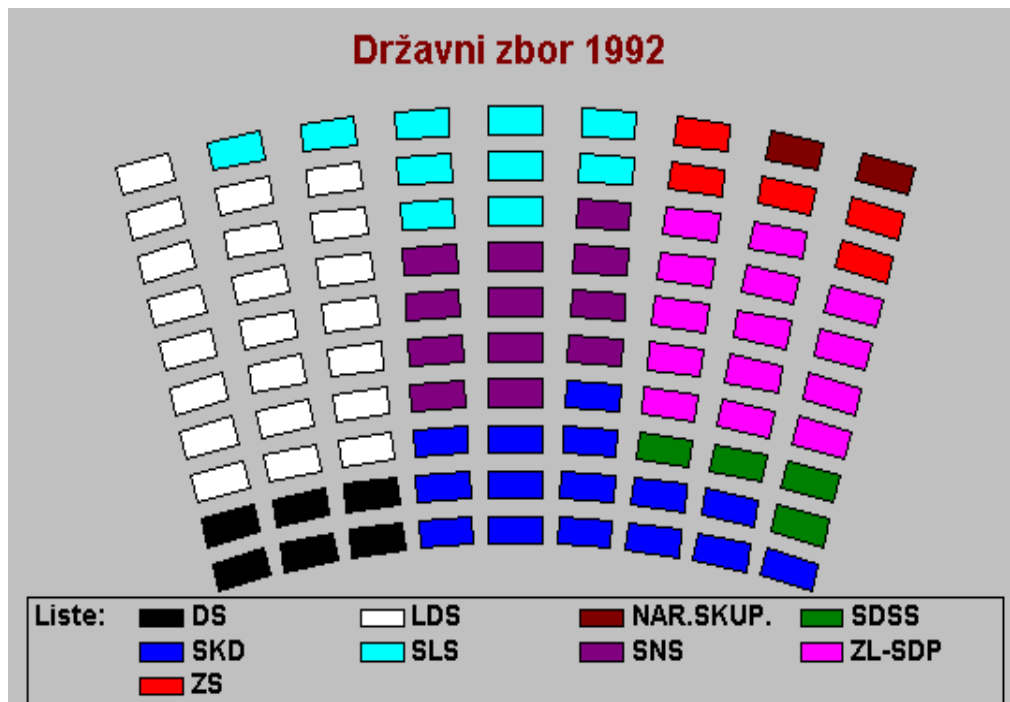
Uradni rezultati po listah za Slovenijo – leto 1992

Kandidatna lista	Število glasov	Odstotek
DEŽELNA STRANKA SLOVENIJE	912	0,08 %
DEMOKRATSKA STRANKA	59.487	5,01 %
DEMOS, KRAMBERGERJEVA ZDRUŽENA LISTA, DONS, REPSS	9.143	0,77 %
GIBANJE ZA OBČO DEMOKRACIJO	6.707	0,56 %
IDZ - DDI	1.125	0,09 %
KRŠČANSKI SOCIALISTI-DS NAPREJ-SVOBODNA STRANKA	13.592	1,14 %
LIBERALNO DEMOKRATSKA STRANKA	278.851	23,46 %
LIBERALNA STRANKA	18.069	2,01 %
LIBERALNO DEMOKRATSKA STRANKA SLOVENIJE	16.892	1,42 %
NARODNI DEMOKRATI IN SLOVENSKA GOSPODARSKA STRANKA	25.852	2,18 %
REPUBLIKANSKA ZVEZA SLOVENIJE	5.378	0,45 %
SLOVENSKA LJUDSKA STRANKA	103.300	8,69 %
SLOVENSKA NACIONALNA STRANKA	119.091	10,02 %
SLOVENSKI KRŠČANSKI DEMOKRATI	172.424	14,51 %
SLOVENSKO EKOLOŠKO GIBANJE	7.360	0,62 %
SOCIALDEMOKRATSKA STRANKA SLOVENIJE	39.675	3,34 %
SOCIALISTIČNA STRANKA SLOVENIJE	32.696	2,75 %
SLOVENSKA OBRTNO PODJETNIŠKA STRANKA	18.965	1,60 %
STRANKA NEODVISNIH	16.178	1,36 %
ŠTAJERSKA DEMOKRATSKA KRŠČANSKA STRANKA	8.022	0,68 %
ZDRUŽENA LISTA	161.349	13,58 %
ZDRUŽENJE "SMER" SLOVENIJE	6.674	0,56 %
ZELENI SLOVENIJE	44.019	3,70 %
ZELENO GIBANJE OBČINE LJUBLJANA MOSTE POLJE	708	0,06 %
ZVEZA ZA PRIMORSKO	10.059	0,85 %
NEODVISNI KANDIDATI	11.850	1,00 %
Skupaj	1188378	100 %

Vir: Republiška volilna komisija

Priloga D

Struktura Državnega zbora leta 1992

Vir: Republiška volilna komisija

Legenda:

- DS - Demokratska stranka
- SKD - Slovenski krščanski demokrati
- ZS - Zeleni Slovenije
- LDS - Liberalna demokratska stranka
- SLS - Slovenska ljudska stranka
- SNS - Slovenska nacionalna stranka
- SDSS - Socialdemokratska stranka Slovenije
- ZD_SDP - Združena lista
- NAR_SKUP - Narodnostni skupnosti

Priloga E

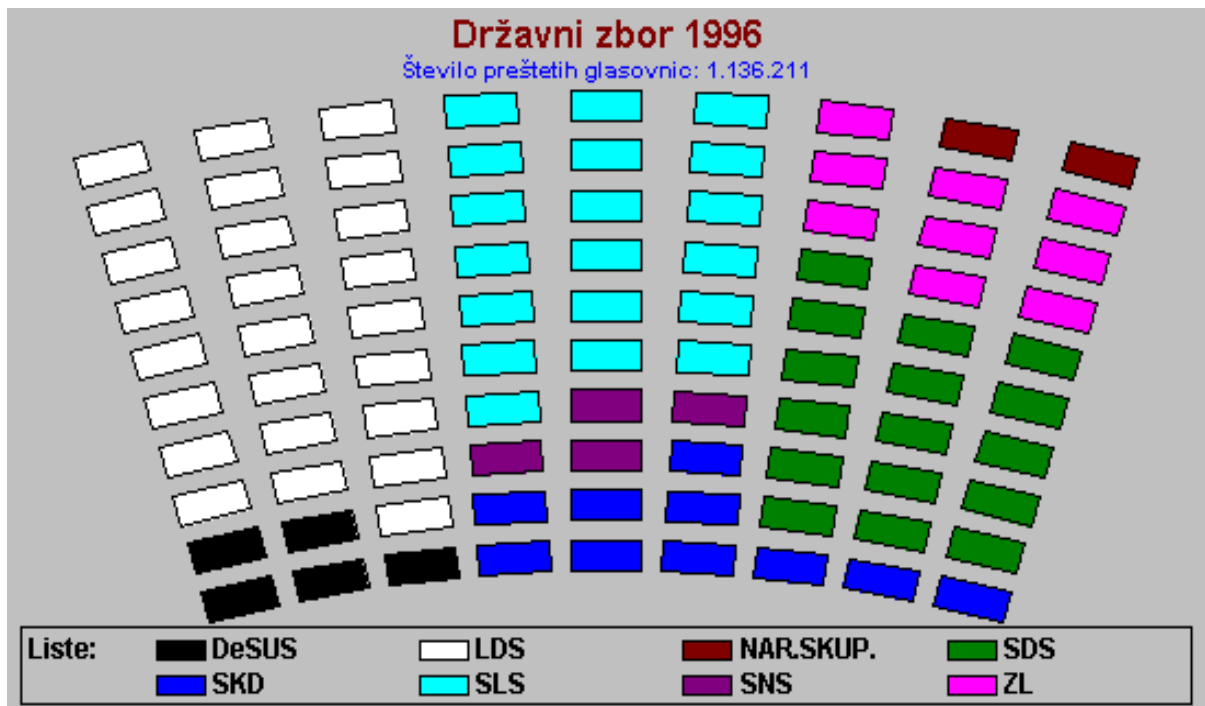
Uradni rezultati po listah za Slovenijo – leto 1996

Kandidatna lista	Število glasov	Odstotek
LDS - Liberalna demokracija Slovenije	288.783	27,01 %
SLS - Slovenska ljudska stranka	207.186	19,38 %
SDS - Socialdemokratska stranka Slovenije	172.470	16,13 %
SKD - Slovenski krščanski demokrati	102.852	9,62 %
ZL - Združena lista socialnih demokratov	96.597	9,03 %
DeSUS - Demokratična stranka upokoјencev Slovenije	46.152	4,32 %
SNS - Slovenska nacionalna stranka	34.422	3,22 %
DS - Demokratska stranka Slovenije - Demokrati Slovenije	28.624	2,68 %
ZELENI - Zeleni Slovenije	18.853	1,76 %
SOPS - Slovenska obrtniško podjetniška stranka - Stranka centra	12.335	1,15 %
SF - Slovenski forum in deželni stranki: Zveza za Primorsko, Zveza za Gorenjsko	11.383	1,06 %
LS - Liberalna stranka	7.972	0,75 %
NSD - Nacionalna stranka dela	5.827	0,54 %
ZA - Zelena alternativa Slovenije - Zelena alternativa	5.602	0,52 %
RZS - Republikanska zveza Slovenije, Republikanci Slovenije, Republikanci	5.071	0,47 %
KPS - Komunistična partija Slovenije	5.027	0,47 %
KSU - Krščansko socialna unija	4.767	0,45 %
SND - Slovenska nacionalna desnica	3.327	0,31 %
DEUS-LZS - Domoljubna enotna upokoјenska stranka - Liga za Slovenijo	2.025	0,19 %
NS - Nova stranka	1.104	0,10 %
NPS - Naprej Slovenija	886	0,08 %
SED - Stranka enakopravnih dežel	541	0,05 %

Vir: Republiška volilna komisija

Priloga F

Sestava Državnega zbora leta 1996

Vir: Republiška volilna komisija

Legenda:

DeSUS: Demokratična stranka upokojencev Slovenije
DS: Demokratska stranka Slovenije - Demokrati Slovenije
DEUS-LZS: Domoljubna enotna upokojenska stranka - Liga za Slovenijo
KPS: Komunistična partija Slovenije
KSU: Krščansko socialna unija
LDS: Liberalna stranka
NSD: Nacionalna stranka dela
NPS: Naprej Slovenija
NS: Nova stranka
RZS: Republikanska zveza Slovenije, Republikanci Slovenije, Republikanci
SLS: Slovenska ljudska stranka
SND: Slovenska nacionalna desnica
SNS: Slovenska nacionalna desnica
SOPS: Slovenska obrtniško podjetniška stranka - Stranka centra
SF: Slovenski forum in deželni stranki: Zveza za Primorsko, Zveza za Gorenjsko
SKD: Slovenski krščanski demokrati
SDS: Socialdemokratska stranka Slovenije
SED: Stranka enakopravnih dežel
ZL: Združena lista socialnih demokratov
ZA: Zelena alternativa Slovenije - Zelena alternativa
ZELENI: Zeleni Slovenije

Priloga G

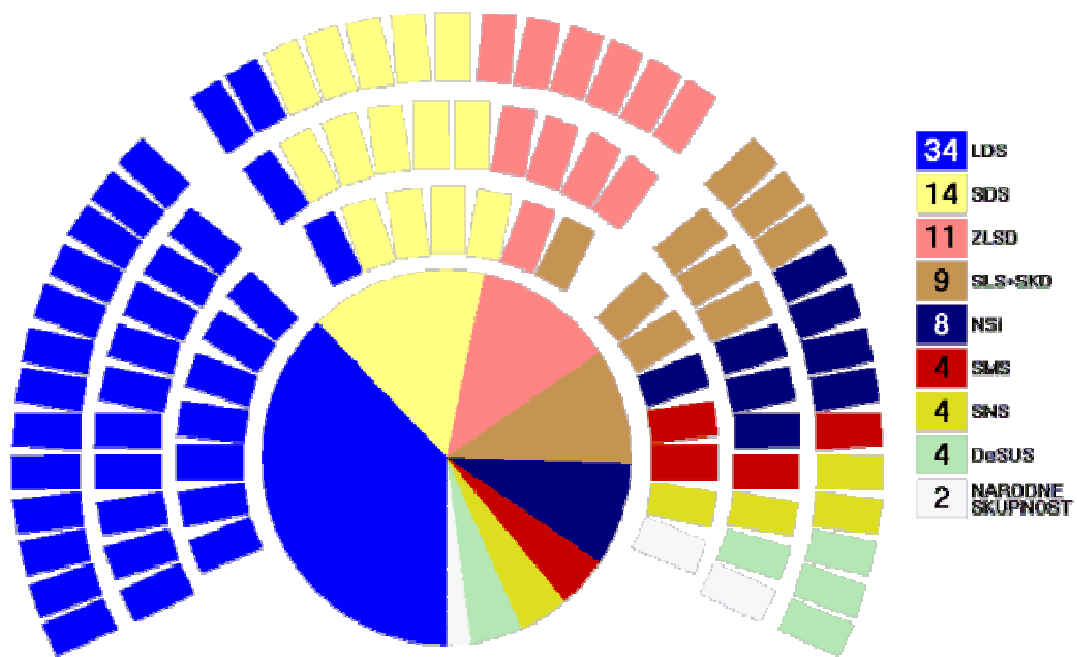
Rezultati po listah za Slovenijo – leto 2000

Kandidatna lista	Število glasov	Odstotek
LIBERALNA DEMOKRACIJA SLOVENIJE	390.306	36,26 %
SOCIALDEMOKRATSKA STRANKA SLOVENIJE	170.228	15,81 %
ZDRUŽENA LISTA SOCIALNIH DEMOKRATOV	130.079	12,08 %
SLS + SKD SLOVENSKA LJUDSKA STRANKA	102.691	9,54 %
NOVA SLOVENIJA - KRŠČANSKA LJUDSKA STRANKA	93.247	8,66 %
DEMOKRATIČNA STRANKA UPOKOJENCEV SLOVENIJE	55.634	5,17 %
SLOVENSKA NACIONALNA STRANKA	47.214	4,39 %
STRANKA MLADIH SLOVENIJE	46.674	4,34 %
ZDRUŽENI ZELENİ - ZELENİ SLOVENIJE IN ZELENA ALTERNATIVA	9.691	0,90 %
DEMOKRATSKA STRANKA SLOVENIJE	8.079	0,75 %
NOVA STRANKA	6.338	0,59 %
GLAS ŽENSK SLOVENIJE	4.745	0,44 %
NAPREJ SLOVENIJA	3.300	0,31 %
STRANKA DEMOKRATSKE AKCIJE SLOVENIJE	3.208	0,30 %
KOMUNISTIČNA PARTIJA SLOVENIJE	1.945	0,18 %
DEŽELNA STRANKA ŠTAJERSKE	732	0,07 %
MOJCA	697	0,06 %
NEODVISNI KANDIDAT - PLANINŠIČ FRANC	518	0,05 %
MIRKO JUSTIN IN SKUPINA VOLIVCEV	404	0,04 %
PETER - ČRTOMIR GORJANC	276	0,03 %
MILAN ROBIČ IN SKUPINA VOLIVCEV	261	0,02 %
VALTER SKOK IN SKUPINA VOLIVCEV	178	0,02 %
IZUMITELJ HINKO STAKNE	75	0,01 %

Vir: Državna volilna komisija

Priloga H

Sestava Državnega zbora leta 2000

Vir: Državna volilna komisija

Priloga I

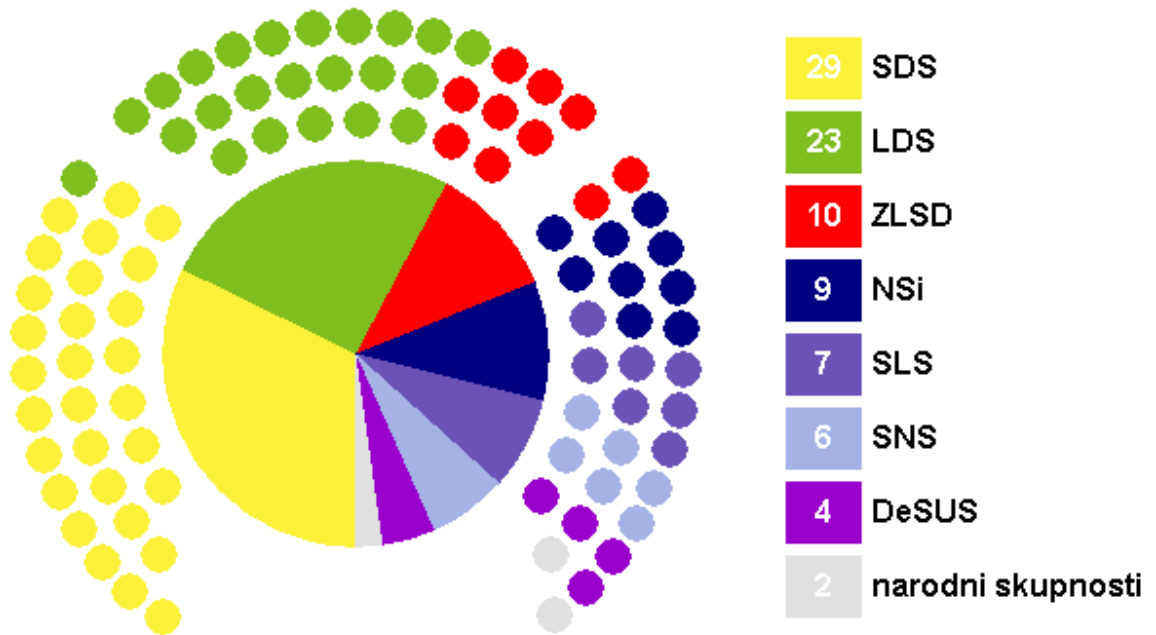
Rezultati po listah za Slovenijo – leto 2004

Kandidatna lista	Število glasov	Odstotek
SLOVENSKA DEMOKRATSKA STRANKA - SDS	281.710	29,08 %
LDS LIBERALNA DEMOKRACIJA SLOVENIJE	220.848	22,80 %
ZDRUŽENA LISTA SOCIALNIH DEMOKRATOV	98.527	10,17 %
NSI - NOVA SLOVENIJA - KRŠČANSKA LJUDSKA STRANKA	88.073	9,09 %
SLS SLOVENSKA LJUDSKA STRANKA	66.032	6,82 %
SLOVENSKA NACIONALNA STRANKA - SNS	60.750	6,27 %
DEMOKRATIČNA STRANKA UPOKOJENCEV SLOVENIJE - DeSUS	39.150	4,04 %
AS - AKTIVNA SLOVENIJA	28.767	2,97 %
SLOVENIJA JE NAŠA - SJN	25.343	2,62 %
SMS - STRANKA MLADIH SLOVENIJE	20.174	2,08 %
JUNIJSKA LISTA	8.733	0,90 %
ZELENI SLOVENIJE	6.703	0,69 %
ZA PODJETNO SLOVENIJO	5.435	0,56 %
GLAS ŽENSK SLOVENIJE - GŽS, ZVEZA ZA PRIMORSKO - ZZP, ZVEZA NEODVISNIH SLOVENIJE - ZNS, NOVA DEMOKRACIJA SLOVENIJE - NDS	5.229	0,54 %
SEG - STRANKA EKOLOŠKIH GIBANJ SLOVENIJE	3.991	0,41 %
DEMOKRATSKA STRANKA SLOVENIJE	2.670	0,28 %
STRANKA SLOVENSKEGA NARODA	2.574	0,27 %
ZDRUŽENI ZA SAMOSTOJNO PRAVIČNO SLOVENIJO - ZDRUŽENI	1.496	0,15 %
NAPREJ SLOVENIJA	995	0,10 %
SOCIALNA LIBERALNA STRANKA	713	0,07 %
MARKO BRECELJ	523	0,05 %
MIHAEL SVANJAK	191	0,02 %
SAMOSTOJNI KANDIDAT ŠTEFAN HUDOBIVNIK	145	0,01 %

Vir: Državna volilna komisija

Priloga J

Sestava Državnega zbora leta 2004

Vir: Državna volilna komisija